

יום אורנים

המגזין של סגל אורנים

אייר, תשס"ט, מאי 2009

חברו הטוב ביותר...
יום עיון על טיפול
הנעזר בבעלי-חיים

סיור לימודי
לקפריסין

ערב, שיר ערש לעמק
אלי שמיר: סיפורו של ציור

התקופה שבין פסח ללי"ג בעומר נושאת עמה לא רק רוחות וריחות אביב אלא גם חגים ומועדים, טקסים ו...כנסים. וכיצד זה ניתן לכרוך את כולם בנשימה אחת?

הגיליון הנוכחי נערך מנקודת מבט שמבקשת לענות על השאלה הזאת.

תמציתה של השאלה נוגעת לפער שבין העצירה וההדממה שאנו נוקטים בימי הזיכרון לבין חדות העשייה והחתימה קדימה בימים האחרים.

חירות, עצמאות, שואה, תקומה, זיכרון; אירועים משכבר נוכחים בחיינו ומשיקים את הציבורי לאיש, לפרטי. אלה ימים שאנו חשים באמת ובתמים מאותו הכפר.

אך מה באשר לידידנו מן הכפר השכן? בהקשר זה בחר אריה קיזל בטרור להטות את זווית ההסתכלות דווקא לרצח העם הארמני, ויעל סנה בטורה מפנה את המבט אל הכפר הגלובאלי כולו.

סיקור הכנסים הרבים שהתקיימו באורנים תופס מקום מרכזי בגיליון. הסיבה שבגללה מגוין במוסד אקדמי עוסק בכנסים היא שהם נוגעים לחיי כולנו, העושים במלאכה באורנים.

הכנסים מעניינים כי הם משקפים תהליכי עשייה שמתרחשים רוב ימות השנה בצנעה במעבדות ובחדרי המחקר.

הכנסים מעניינים כי הם מעלים לדיון סוגיות כגון: האם אישה טובה היא אישה מצליחה, ולהפך, ומה חשיבותו של הקשר הבלתי אמצעי, שאינו תלוי בדבר, בתהליכי הוראה וטיפול.

הכנסים מעניינים כי הם חושפים בפנינו עולמות מגוונים. מלבד כנס התכנית להוראה רב-תחומית שהגיוון מובנה בו, למדנו פרק על לימוד תנ"ך עכשיו, על טיפול הנעזר בבעלי חיים, על השימוש בסמים בקרב הצעירים ועוד ועוד.

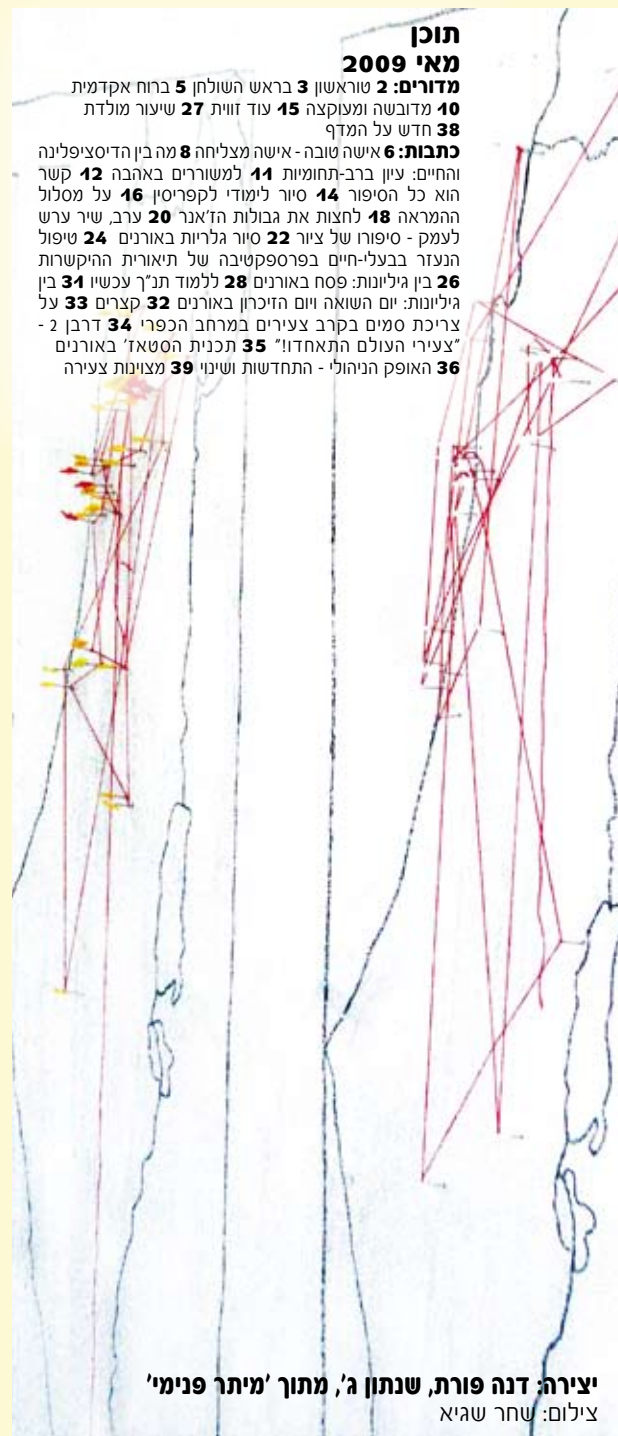
לפחות בשניים מן הסיפורים מופנה המבט החוצה (קפריסין, ארה"ב), אבל יש מי שיראה את הדובדבן שבקצפת דווקא בעולם היצירה הפורה והעשיר באורנים, שרק קצהו נחשף בעמודים המרכזיים של גיליון זה.

ומענייני התוכן לענייני הצורה:

אהבתם את הגיוון ואת הצבעוניות, פחות אהבתם את הצפיפות. לפיכך, תוכלו לראות שינוי ניכר למדי בגודלם של הדפים ובעקבותיו גם בגודל האותיות. שינויים נוספים יתרחשו בוודאי גם בגיליונות הבאים מתוך מגמה להפוך את המגוון לידידותי ככל האפשר עבור כל קוראיו.

מקווה שתקראו בעניין ובהנאה,

עורכת רוח אורנים

צירה: דנה פורת, שנתון ג', מתוך 'מיתר פנימי' צילום: שחר שגיא

מערכת רוח אורנים, המגוין של סגל אורנים

עורכת: ד"ר שרה שגיא • חברי מערכת: אליה דמטר ואריה קיזל • עריכה גרפית ודפוס: סטודיו פיקסל • ניתן לפנות למערכת באמצעות המייל: Sara_sa@staff.oranim.ac.il

בעשר: פריחה באורנים, צילום: שחר שגיא

שרה שגיא שוחחה עם פרופ' יאיר קארו, ראש מכללת אורנים

שר חדש - מנכ"ל חדש-ישן

מיד עם כניסתם לתפקיד יזמו השר החדש, גדעון סער, והמנכ"ל החדש-ישן, שמשון שושני, פגישה עם ראשי המכללות הגדולות. מוקדם להעריך לאן צמד זה חותר, אבל הוצפו בכנות ולעומק הסוגיות הבאות:

שיפור משמעותי בהכשרת המורים, המחנכים והגננות בישראל. מי מכשיר? איך מכשירים? כמה מכשירים? הצורך הקריטי לרענן את הסכמי השכר במכללות לחינוך בדומה להסכמים במכללות האזוריות. שאלות הקשורות ל"אופק חדש" ולגורלו.

העיסוק בשלושה נושאים כה כבדים כבר בתחילת כהונה של שר ומנכ"ל, אולי מבשר סוף סוף על כוונת צמרת משרד החינוך לקפיצת מדרגה איכותית, תקציבית וכמותית של המכללות לחינוך. מהפגישה המעודדת הזו אני פונה לנושא השני שאנו מעדכנים בו באופן שוטף - תכניות אקדמיות:

פעולות שמבצע משרד הרקטור: עדכון תקנונים, איכות הוראה במשובים, תמיכה בסטודנטים ויוזמות נוספות.

בתואר הראשון - אנו מתקדמים לאט ובעקביות עם תכנית התואר הראשון בחינוך שנידונה במועצה להשכלה גבוהה, ואנו ממתינים לקבל חוות דעת לשם תיקונים והגשה לפתיחת התכנית.

בתואר השני - נגיש לפני הקיץ תכנית שביעית לתואר השני: מאסטר טיצינג, וזאת בעידוד משרד החינוך וקברניטיו.

מה כוללת תכנית המאסטר טיצינג (M.Teaching)? התכנית מיועדת לשדרג הסבת אקדמאים באיכות גבוהה כך שמחד הם יוכשרו להוראה, ומאידך, התוכנית המוגשת עכשיו תשלב תואר שני, שכולל בתוכו לצד תעודת הוראה בתחום הלימודים גם התמחות בתחומים ייעודיים בחינוך.

מתווה אריאב - עדכון תוכניות ההכשרה במכללות ובאוניברסיטאות. סיימנו בשעה טובה את הטיפול במתווה ההכשרה העל-יסודי, והוא יובא לאישור סופי של המלי"ג ב-5.09. עוד יוגש השנה המתווה העדכני לביה"ס היסודי, ובשנה הבאה נשלים את יתר המסלולים והחוגים.

הכי טובים 2009

כידוע בסקר השנתי של מעריב, "הכי טובים", שהתפרסם בערב פסח, זכתה אורנים בדירוג הגבוה ביותר בתחום החינוך, וזאת בהשוואה לכלל האוניברסיטאות והמכללות בארץ.

ידעתם על הזכייה מראש?

לא ידענו שמתקיים סקר. נודע לי שבוע לפני הפרסום, כשהתקשרו לבשר את הבשורה ולבקש את תגובתי. מתחזקת התחושה שבאופן כללי עשינו עבודה טובה. זה לא כל כך קל להגיע למקום הראשון, אבל הרבה יותר קל לעוף משם. מאמצי הסגל והסטודנטים נשאו פרי והעלו את אורנים לראש המפה. נשמח כמובן בשנה הבאה להגיע פעם נוספת למקום הראשון.

האם ייעשה בכך שימוש בשיווק אורנים?

נעשה בזה שימוש מסוים בשיווק. חשוב להדגיש כי ההישג הוא לא רק ביחס למכללות אלא גם ביחס לאוניברסיטאות, מה שמעיד על טיב העבודה שלנו.

לעיתים נשמעות הטענות שקיימת מעורבות יחצ"נית בקביעת הזוכים בחוברת "הכי טובים". מה תגובתך על כך?

לא הייתה כל מעורבות יחצ"נית. אולי בתחום העסקים המסחריים יש יותר מעורבות של יחסי ציבור. על-פי הנימוקים שהופיעו שם אנחנו עושים מאמץ גדול לדחוף את המעורבות החברתית. זה נימוק אמיתי, שכנראה עשה את שלו.

וכעת, לסוגיות אחרות:

זה תקופה ארוכה שלא צצו מקבצים כאלה של סוגיות אחרות. שורות של חריגות, והפעם לא של סטודנטים, אלא של מרצים. מתוך רשימה לא קצרה ומעציבה של נושאים שהגיעו לשולחני אתיחס לשניים בולטים במיוחד.

האחד, היעדרויות לא מאושרות ואי מילוי חובות ההוראה, שהביא לצערי למפגשים מאוד לא נעימים של אותם מרצים עם מדי ואיתי. בעקבות זאת נוהל

ההיעדרויות רוענן ע"י משרד הרקטור. אני רואה בכך סוגיה חמורה של הפרת אמון בין המרצה למכללת אורנים ובין המרצה לסטודנטים. הסטודנטים שבאים לכאן ללמוד אינם צריכים לסבול היעדרויות, בוודאי לא היעדרויות שאינן מאושרות.

השני, איחור בהחזרת ציונים ועבודות, ולא מדובר באיחורים קטנים. לא רק מההיבט התקנוני יש בעיה; פעמים רבות נפגעים סטודנטים מהעובדה שציוני העבודות והבחינות לא הוחזרו. אם משום שאינם זכאים להירשם לקורסים מתקדמים יותר, ואם משום שהם צריכים לסיים את לימודיהם ואז עלולה להיות פגיעה בשנת עבודה של סטודנט.

גם אם מרצים בודדים מתנהגים כך, אני מבקש להביא זאת לידיעת כלל המרצים כי זה ההיפוך של "הכי טובים 2009".

ייעוץ ארגוני

החל מהשנה שעברה מלווה אותנו ייעוץ ארגוני חיצוני שעובד עם יחידות שונות באורנים ומעביר לרשותנו דו"ח ייעוץ ארגוני. המקום הראשון שבו התבצע הייעוץ הארגוני הוא הפקולטה ללימודים מתקדמים בשל הדינאמיקה העצומה של הגידול המספרי שהיה בפקולטה ב-5 השנים האחרונות. 90% מדו"ח הייעוץ בוצע, כולל שינויים מבניים והגדרה מחדש של תפקידים בתוך הפקולטה, בינתיים - לרווחת כולנו.

את יום העיון בשם זה פתחה **ד"ר לילך לב ארי**, ראש החוג לסוציולוגיה והתכנית ללימודי מגדר: "כמדויק שנה באנו לשמוע ולהשמיע בענייני מגדר. הקולות המהוססים של סטודנטיות הפכו לגלים שוצפים, וכעת ניתן לומר שאורנים בהחלט על מפת המגדר. בהתחלה הייתה רתיעה, התגוננות ודחייה, מהר מאוד הצטרפו גברים והבינו שיש להם מה לחפש. השנה מתרכזים בתחום התעסוקה. רק 1% מהנשים מרוויחות יותר מ-20,000 ש"ח בחודש. למרות שמרבית האקדמאים הם נשים, הן מתוגמלות ב- 20%-30% פחות מגברים. כאן עולה, כמובן, שאלת מחצית הכוס המלאה או הריקה. ישראל בכיוון הנכון מבחינה מגדרית, אך אל לנו לשכוח את הכיוון הביקורתי."

לדברי **נגה בוטנסקי**, מנכ"ל אורנים, זוהי בחירה, אם להיכנס לזירה, אם להיאבק בה. מבחינתה, אישה טובה היא אישה שמצליחה בעיני עצמה. שלמה עם עצמה ועם נשיותה.

נגה בוטנסקי

תמנה באלף ונועה צורן, נציגות פורום מגדר, בחרו לצטט מתוך מיתוס היופי של נעמי וולף, והציגו את פורום מגדר כמציב שאלות פמיניסטיות נוקבות. נועה צורן העלתה התלבטות נשית נפוצה: האם ניתן להמשיך ללימודים לתארים מתקדמים לאחר הקמת משפחה וילדים, ושאלה האם אנו בצד המדכא או המדוכא?

תמנה באלף ונועה צורן

את מושב הפתיחה הנחתה **ד"ר אורלי סלע**, ראש החוג לאנגלית. סלע דיברה על עקרון ה"חדר משלך" של וירג'יניה וולף כעיקרון מנחה, וסיפרה שאת שני התארים הראשונים שלה עשתה על השולחן במטבח. בתואר השלישי התעקשה על חדר עבודה משלה, וקוראת לכל אחת לדאוג שיהיה לה חדר משלה, אמיתי ומטפורי כאחד.

הרצאתה של **ד"ר אורית קמיר**, מהאוניברסיטה העברית ומהמרכז הישראלי לכבוד האדם - מרכז הרטמן, נקראה "אשת חיל - סיפור של הצלחה?". קמיר, שעוסקת בדרך כלל באונס, בהטרדה מינית ובניצול נשים, בחנה הפעם את מושג "ההצלחה הנשית".

ד"ר אורית קמיר

בספר משלי, פרק אחרון, נאמר: "אשת חיל מי ימצא". קמיר יוצאת מן המודל היהודי הקנוני לסקירת תפיסות של הצלחה נשית בחברות מסורתיות לאורך ההיסטוריה: וולדנות, משק

בית, צייתנות ו"איפשור" לגבר. היו תקופות בהן אישה נדרשה להיות פסיבית כדי להיחשב "מוצלחת", ובאחרות - דווקא מאוד אקטיבית. אבל הקריטריונים להצלחה היו תמיד חיצוניים, וביטאו תפיסות מאוד מהותניות של נשים ונשיות. השאלה היא, כמובן, עד כמה כל זה ממשיך ללוות אותנו, מה השתנה, וכיצד.

התשובה היא כמובן שהרבה מאוד נותר על כנו: אישה "מוצלחת" היא עדיין אישה שהצליחה "לתפוס" איש בעל מעמד, להעמיד לו ילדים הרבה, ולבנות קן חם. חברות, וגם זו הישראלית, ממשיכות לאכוף דימויים אלה באינספור כלים חברתיים ותרבותיים. עם זאת, יש אופציות חדשות של מימוש עצמי גם מחוץ לסטריאוטיפים הללו. הן מחייבות עמוד שדרה מברזל, אומץ רב וקורבנות גדולים - אבל הן קיימות. הגדרה עצמית, חיים ללא גבר - או קשר מסוג אחר, חיים עם אישה, הורות לבד - או וויתור על הורות, קריירה עצמאית - כל אלה אפשרויות חדשות מאוד עבור נשים, וצריך לעבוד על יצירת סיפורי "הצלחה" שישמשו מודלים לחיקוי. כל אחת תבחן מה המודל שמתאים לה. לשם כך נחוצה תמיכה פמיניסטית אמיתית, ובכך לייצר דפוסים עתידיים אפשריים. האינטרס הוא משותף לנשים ולגברים, שגם הם לא בהכרח נהנו מהמודלים הקיימים. לדברי קמיר, אנחנו צריכות לבנות את האלטרנטיבה במו ידינו, להציב את הדבר על סדר היום. אין תשובת קסם. על דרך "עשה לך רב" מציעה קמיר "עשי לך מורה פמיניסטית".

מירב מיכאלי

מבחינתה של אשת התקשורת, **מירב מיכאלי**, מילת המפתח היא אופציות. עלינו להבין שקיימות בפנינו כמה אופציות. הפחד הוא מדרך גרוע בחיים, ואנחנו צריכות להעז לסרב. שליטת הגבר על האישה היא דבר מרכזי בהבניית הגבריות. זו עמדת כוח שקשה להם לוותר עליה, בעוד אנחנו מתחפרות בניסיונות שלנו לברר לעצמנו מה אנחנו רוצות.

קיימים בתרבות שני מודלים של הצלחה לנשים: האחד, מודל ברפאלי, שגם "עושה כסף", וזהו מדד להצלחה בעולם האמיתי. מיליוני ילדות רוצות להיות כמוה. זהו המודל שמשמר את האישה המינית. המודל האחר הוא האימהות. פרויד קובע בתודעה את המרת הכמיהה לפאולוס לכמיהה לתינוק. באימהות אנו חוות כביכול עמדה של כוח על יצור קטן וחלש

מאיתנו. המשותף לשני המודלים הללו הוא שהם מתכלים; במודל הראשון כל הזמן קיימת ציפייה לריגוש הבא. המחיר שאנו משלמות בתחזוק הגוף שלנו זמין מינית הוא גבוה ביותר. גם המודל השני, האימהות, מתכלה. הילדים גדלים ולא זקוקים עוד לאמם, וגם במודל הזה נגבה מהאישה מחיר פיזי גבוה מאוד.

יתרה מזאת, גם כשהמודלים הללו מוצלחים, הם לא בדינו. מי שקובע מה יקרה בשתי הזירות הללו הם גברים. הלאומיות עומדת לפני האימהות. שני המודלים הללו הם כבלים. בין אם נשמר אותם ובין אם נוותר עליהם, נשלם מחיר גבוה מאוד.

תמר קלר

תמר קלר, שחקנית ומתנדבת בפרויקט 'אם לאם', הגישה את המונולוג "ברכת אביה", שמבקש להעלות לדיון גלוי את הסוגיה הנשית הכואבת והלא-מדוברת של דיכאון שלאחר לידה.

אחת מכל חמש נשים עלולה לחוות לאחר לידה דיכאון מאחת משלוש הקטגוריות:

בייבי-בלוז - דכדוך קל, שמאופיין במצב רוח משתנה, בעייפות ובתשישות. מצב זה עשוי להשתפר, והוא נמשך 3-5 ימים אחרי הלידה.

דיכאון אחרי לידה - נמשך כשלושה שבועות עד חודש לאחר הלידה. מאפייניו: תשישות, קושי בריכוז, קושי בקבלת החלטות, ירידה בתיאבון, תחושת שיתוק וחוסר יכולת לתפקד באופן כללי.

פסיכוזה - המאופיינת בהזיות ובמחשבות אובדניות גם לגבי האם וגם לגבי התינוק.

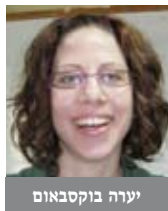
קלר חוותה בעצמה דיכאון שלאחר לידה, והצטרפה ל"אם לאם" כדי להגביר את המודעות לנושא, להגביר את יכולת הזיהוי ולהסביר את חשיבותם של מעגלי התמיכה - מעגל המשפחה, מעגל העבודה ועוד.

במונולוג שלה מספרת קלר מהקורות אותה ומשוחחתי על השלכות והיבטים בחייה של אישה הבוחרת באימהות וחווה דיכאון שלאחר לידה ומנסה בכל זאת להמשיך בקריירה לאחר חופשת הלידה, ומדגישה את חשיבות "אחוות האחיות" - הנשים כקהילה מתגבשת ומתחזקת.

את המושבים המקבילים, שאוחדו לבסוף הנחו **אריאל פרידמן** ו**מונא אחמד**.

ערין הווארי היא פעילה פמיניסטית ופוליטית, רכזת תקשורת בארגון הפמיניסטי 'אלסיואר', רכזת פורום מנהיגות פלסטיניות בשתי"ל ולמדה לתואר שני במגדר באוניברסיטת בר אילן.

בהרצאתה "נשים וגברים בין שני המרחבים" עסקה במקומן של נשים בשני המרחבים: הציבורי והפרטי. לטענתה, חלק ניכר מהנשים יצא למרחב הציבורי הן כעובדות מן המניין והן כפעילות מתנדבות, חלק גם נכנס לאקטיביזם פוליטי ומפלגתי אך לא די בכך; ראשית, זה לא מצב הרוב אלא המיעוט הנשי. שנית, הגברים לא נכנסו למרחב הפרטי כמעט בכלל, ולכן נשים נדרשות למלא את כל התפקידים, דבר שלפעמים הופך את תוצר המאבק שלנו לעבודה שחורה בעיקר, ופחות תורם להעלאת מעמדנו. כמובן אין הכוונה שאנחנו נפסיק לפעול במרחב הציבורי, אלא שנפנה את המאבק שלנו להכנסת גברים לתפקידים גם למרחב הפרטי.

יערה בוקסבאום

יערה בוקסבאום, רכזת פרויקט 'מעקב ושינוי בתעסוקה' בעמותת מרכז מהות, עובדת סוציאלית בהכשרתה, כיום לומדת לתואר שני בחוג לסוציולוגיה באוניברסיטת חיפה, הרצתה על עובדות בשוק תעסוקה מעורער.

בהרצאתה התבססה על ממצאי הדו"ח 'עובדות בשוק תעסוקה מעורער', שהופק במרכז מהות, עמותת חיפאית המקדמת נשים לתעסוקה. זהו דו"ח עדויות מקיף הפורש את המציאות התעסוקתית הפוגענית של נשים המתפרנסות בשוק תעסוקת העוני. הדו"ח נותן מקום מרכזי לקולן של נשים ומדגיש את משמעות הסיפור התעסוקתי שלהן כמקור לידע כלכלי וחברתי חשוב.

בהרצאה, הוצגו ממצאי הדו"ח, המשרטטים בבהירות חדה וכואבת את תמונת המצב הקשה של שוק התעסוקה בישראל ואת המגמות המשתלטות עליו ומעצבות את החיים הכלכליים-חברתיים של כולנו. לאור מגמות אלו, בראשן הפרויקט הניאו-ליברלי הישראלי, נידונו מושגי "ההצלחה" שנקשרים לתעסוקה ומגדר, תוך בחינה ביקורתית של האידיאל הרצוי מול היומיום המצוי. עבור רוב הנשים בישראל. ■

משתתפים בצערם של חברינו

לדרור ומשפחת גלבוע על מותו הטראגי של בנו הפעוט, אילון

לברכה וילדר - על מות האב

לאהוד רביב - על מות האב

לד"ר עינת ליכטינגר - על מות האב

לאסנת אלדר - על מות האם

משתתפים בצער המשפחה על מותה של גמלאית אורנים, שרה אפרת ז"ל

מי ייתן שלא תדעו עוד צער

ד"ר יעל פויס ופרופ' נעימה ברזל עסקו ב"הנפילה" של אלברט קאמי. יעל פויס הציגה בהרצאתה: "היכן המחבר?" דיון במבט ספרותי ובמבט היסטורי ב"הנפילה" של קאמי. מסע אישי של שאלות ופרשנויות אפשריות ל"הנפילה" בעקבות טענתו של בארת' כי מות המחבר, מותיר מרחב למילוי פערם באמצעות התבוננות במבנה היצירה ובטקסטים מתחומי דעת משיקים שמקיימים עמה דיאלוג גלוי וסמוי. ז'אנר הווידיאו ומושג "המספר הבלתי-מהימן" מסייעים בפתרון חידת הדמות הראשית, כמו גם הפסיכולוגיה, האמנות והדת הנוצרית. נקודת התצפית ההיסטורית כורכת את היצירה בהקשר מחברה ותקופתו, ובכך מקימה את המחבר מעפרו ומעניקה לו משנה חשיבות בהבנת היצירה.

ד"ר אביבה אופז

ד"ר אביבה אופז הרצתה על "וידוי קולקטיבי בשיח חלוצים", שנקשר בנסיבות היסטוריות שונות באידיאות ובאידיאלוגיות שלא בהכרח היו מזוהות עם תפיסה דתית. הוידוי התקיים בקרב קבוצות חלוצים בעלייה השלישית בתקופת הראשית לגיבושן. הדברים אמורים בעיקר ב"עדה השומרית" ו"בקבוצות האינטימיות", שבימוניהן מצוי הד לשוחות הווידי שהתקיימו ומוסדו בהן. ייחודם של הווידיים היה במסגרתם הקולקטיבית. האוטופיה על חברה חדשה ואינטימית ורגשות ניתוק ובדידות הצמיחו את פולחני הווידי הללו. בווידיים מצאו מקום מבעי ייאוש ואכזבה, נעגועים לעולם אסור שנותר מאחור, רגשות אשם וכישלון, זעקתם ושיחם של היחיד ושל האחר, אמונה ודבקות בחזון וכאב הוויתור על החלומות. האינטימיות הקבוצתית, השיחות ויומני הווידי התפוגגו מעת שחיי הקבוצה התמסדו ונוצרו בה תאים משפחתיים.

ד"ר הדס הירש

הרצאתה של **ד"ר הדס הירש** עסקה במראה חיצוני, בטיפוח אישי ובמיניות במקורות מוסלמיים קדומים. המראה החיצוני כפרקטיקה של הבניית הגוף המסמנת את הגבול ביני ובין האחר, כפוף לנורמות תרבותיות הקובעות את חוקיו ואינו נתון לבחירה חופשית. זו פעולה חברתית ואישית גם יחד. ההנחה שנשים מתקשטות בניסיון לפתות גברים יסודה בתפיסות עולם פטריארכאליות הרואות בהן אובייקט מפתה, בעוד הגברים בחזקת מתפתים. גברים הם הצופים ונשים הן נצפות וגם צופות בהפיכתן למושא להתבוננות גברית. עם זאת, גם גברים בחברות כאלה מתקשטים כדי לזכות בתשומת לב הנשים לצד הצהרה על מעמד חברתי-כלכלי והפגנת גדולת האל. חברות עבר מוסלמיות ייחסו חשיבות למראה חיצוני ולטיפוח אישי של נשים ושל גברים כאחד. הגברים הגדירו את התפיסות האסתטיות של הגוף, שנשענו על נתונים פיזיים ועל תוספות לבוש וקישוט, כחשד שמרעף האל על בני האדם וכהוכחה לגדולתו וליכולתו הבלתי מוגבלת. לפיכך, שני המינים נצטוו לטפח מראם החיצוני, גם אם מנימוקים הלכתיים שונים. חכמי ההלכה התירו לנשים להתקשט ולהתייפות בשל ייעודן המיני, אך פיקחו על מראן למניעת פיתוי ופגיעה בסדר הפטריארכאלי. ההתייחסות ההלכתית מצווה על גברים לטפח את מראם החיצוני, לא כאובייקט מיני עבור נשים, אלא מטעמי אסתטיקה, המנוסחים כמילוי רצון האל, המעוניין שחסדו ייראה גם בצורת לבוש ובקישוט.

ד"ר משה שניר שואל מה עושה המורה למחשבת ישראל כאשר האמהות והאבות "קופצים לבקר" בכיתתו? מחשבת ישראל כתחום דעת מלמדת עד כמה נוגע הזמן הקדום בעיתון היומי.

גישת המחקר המודרני תובעת ריחוק מנטאלי ממושא המחקר. אולם גם בהרחיקנו את הטקסט, הגישה אליו משלבת עיון פילוסופי, ידע ארכיאולוגי, היסטורי, סוציולוגי, לשוני, ושאר פניו של הפנומן ההיסטורי. מחשבת ישראל כינסה תחת מוטת כנפיה ספרות תלמודית, הלכתית ופילוסופית מימי הביניים, ספרות מיסטית-קבלית, הגות מודרנית ופרשנויות פוסט-מודרניות שמחזירות את היחס האינטימי אל הטקסט. חיי העם היהודי מייצרים שאלות ומענים הגותיים מגוונים. כאן במעגלי החברה הישראלית ובתפוצות ישראל, נפרצו גבולות הדיסציפלינה (שנר, "חינוך יהודי בעידן פוסט רבני" טורא ד, 1994). "ניגון הנשים" במדרשת אורנים, דיון "ירוק" במכללה, דיון ערכי במכינת רבין בעקבות מלחמה, התמודדות עם הוראת מקרא במאה ה-21 - אלו מרכיבי התלמוד היהודי של המאה ה-21. למציאות הזו יוכלו רק משקפיים מולטי-פוקליות [רב-תחומיות, רב-זמניות], אירוניה עצמית, כובד ראש וביקורתיות ביחס להווה הישראלי.

פרופ' דן אוריין (אורנים ואוניברסיטת תל-אביב) הציע קריאה רב-תחומית של "סיפור פשוט" בתיאטרון. חקר התיאטרון פנה אל מתודולוגיה רב-תחומית רק בעשורים האחרונים. זאת למרות הגיוון של מערכות הסימנים של הטקסט התיאטרוני בהקשרי החברתיים. הרצאתו של דן אוריין תמצתה את מהלך השינוי המחקרי, והדגימה אותו באמצעות ההצגה "סיפור פשוט" על פי ש"י עגנון, שהוצגה בתיאטרון "הבימה" ב-1979, בעיבודם של שלמה ניצן ויצחק גורן, ובבימויו של יוסי יזרעאלי. ההצגה המחשה משבר כלכלי-חברתי בישראל של שנות ה-70.

אסתר חן מבייט "הר שכניה" תיארה והדגימה את תהליך ההוראה והלמידה בתכנית "משחקולוגיה" - יצירת משחקים לימודיים בנושא אקולוגיה ואיכות הסביבה.

שיטות לימוד עדכניות ברוח הקונסטרוקטיביזם מזמנות תרבויות למידה עדכניות המוקירות גישות פתוחות ורב-כיווניות, בין השאר באמצעות פעילות משחקית טבעית. התפיסה הרחבה של משחק, מניחה זיקה בין מרכיבי לבין תרבויות למידה המאופיינות בסביבות למידה חקרניות, חווייתיות, מטפחות הרגלי חשיבה פוריים בקרב הלומדים ומסייעות להם בהבניית ידע משמעותי באינטראקציה עם עמיתים, תוך שילוב עולמם הפנימי ואישיותם הייחודית. בתכנית "אמירים" המטפחת תלמידים למצינויות לומדים המשתתפים במסגרת קבוצה רב-גילית (ג-ו), פרקים שונים מתחום האקולוגיה ואיכות הסביבה בהתאם לרוח בית הספר. הלימודים משתמשים בתבניות משחק שונות. (משחקי לוח, משחקי קלפים, משחקי מחשב, משחקי חברה רבי משתתפים וכד'), בהן יוצקים הילדים תכנים בהלימה לתכנית הלימודים, תוך והתחשבות בקהלי יעד משתנים.

רמה גת, מדריכה בבתי"ס, עסקה בהרצאתה "מהוראה מסורתית לגישה הקונסטרוקטיביסטית" בעקרונות להדרכה בתהליכי שינוי.

הרצאתה התייחסה לשלבי עבודתו ולתפקידיו של המדריך, המבקש להוביל את עבודת הארגון החינוכי אל ההוראה/למידה הרב-תחומיות והולמות יותר את העידן החדש, תוך המחשה והדגשה של ייחודיותן של הפעילויות המגוונות הנעשות על ידי התלמידים ועל ידי המורים בתהליך הלמידה על פי הגישה הקונסטרוקטיביסטית.

גת תיארה את השינויים הנדרשים בתהליך הדרגתי זה בהיבטים שונים של הארגון המודרך: התלמיד, המורים, המנהל, שעות הלימוד, חללי הלימוד ועזרי הלימוד.

כוכי תורג'מן מבייט "החורש" בזכרון יעקב, הרצתה על התכנית "עדות של ניצול" כדגם להוראה רב-תחומית בנושא השואה בגיל צעיר.

התכנית עוסקת בהוראת נושא השואה באמצעות עדויות של ניצולי שואה ומציבה במרכז את המפגש הבין-אישי עם ניצולי שואה. התלמידים מתוודעים לסיפור האישי של הניצול באמצעות ראיון אישי. התכנית מבוססת על אלמנטים מתוך הרציונאל של הוראת השואה כפי שעובדו על ידי מוסד "יד ושם" לילדים צעירים (אף בגיל הגן) ועל ידי "יד לילד" שבבית לוחמי הגטאות. (המתמחה בהוראת השואה לגיל הצעיר). במערכת זו ניתן לזהות תחומים וחלקי ידע שיש ביניהם יחסים הדדיים בהקשרים שונים. חלקם מתחברים לשלמות וחלקם מאוחדים פחות.

ד"ר חני עפרוני הביאה סקירה היסטורית, ארכיאולוגית וארכיטקטונית של המבנים המונומנטאליים והאמנותיים בעיר פרגה, Perge, יפהיפיה אנטוליה, בירת הפרובינקיה פמפליה בתקופה הרומית.

מבחינה אלה מעידים על עבר עשיר ומפואר ועל שיתוף פעולה פורה בין ארכיטקטים, פסלים ומהנדסים עירוניים.

בולטת תרומתם של נדבנים מקומיים שרצו בהנצחת שמם ובקידום האינטרסים הכלכליים והפוליטיים, באמצעות פרסום פולחנה של ארטמיס פרגיה והאתוס ההיסטורי המקומי. פרגה מהווה דוגמה לפיתרון מקומי לשיפור המיקרו אקלים במרחב האורבאני במזרח הרומי.

ד"ר אפרים לב מאוניברסיטת חיפה בהרצאתו "רב-תחומיות הלכה למעשה" ערך סיכום ביניים של עשרים שנות מחקר בין-תחומי במדעי הרוח ובמדעי החיים.

רב-תחומיות במחזות מדעי הרוח והחברה הינה תופעה חריגה אך מוכרת. בהרצאתו הציג לב מקרה בוחן של רב-תחומיות בין מדעי הטבע והרוח (עם נגיעות במדעי החברה) מניסיונו האישי של חוקר הנמצא במחצית הקריירה המדעית. הוא התייחס לנקודות מפנה, התלבטויות, יתרונות וחסרונות של חוקר רב-תחומי, החל ממהלך ההכשרה הרב-תחומית ועד לפעילות אקדמית בין-לאומית ובחינת מכלול ההיבטים של הפעילות האקדמית: הוראה, השתייכות דיסציפלינארית, השתייכות חוגית ופקולטתית, השתייכות לאגודות מדעיות בארץ ובעולם, ביצוע מחקרים, הצגה בכנסים מדעיים, תחרות על מענקי מחקר ופרסום מאמרים בכתבי עת והוצאת ספרים.

ד"ר אריה הרשקוביץ

ד"ר אריה הרשקוביץ הציג ניתוח מדיניות בין-תחומי כתרתי דסתרי הכרחי; העידן המודרני מאופיין בתפיסה מכניסטית המבוססת על פירוק (Analysis), תפיסה המוצאת את ביטוייה הן בחלוקה לדיסציפלינות מדעיות, הפועלות על פי פרדיגמות משלהן, והן במערכת הביורוקרטית המחולקת לתחומי התמחות ואחריות מנהליים. דיסציפלינות המדיניות הציבורית נפגעת מתפיסה זו לא רק במישור המעשה, בו נוצר תיאום מסוים על ידי "דוקטרינה" משותפת לתחומי פעילות שונים, הנגזרת מהאידיאלוגיה הדומיננטית ומהווה את ה-common sense המשותף. לעומתה, הפרדיגמות המדעיות של התחומים העוסקים בחקר המדיניות - מדע המדינה, סוציולוגיה, כלכלה, חינוך וכיו' - אינן יוצרות תחום דעת משותף. משום כך, לא זו בלבד שאינן יכולות להנחות את עולם המעשה, הן אף מתקשות להבינו ולהסבירו. מכאן נובעת החשיבות הגדולה של לימודים אקדמיים רב-תחומיים, המאפשרים סינתזה (Synthesis) של הידע ממנו ניתן לגזור תובנות הלכה למעשה.

מדבשה ומעקצה

ד"ר רינה בן-שור

אם תשאל דובר עברית מהי לשון נקבה של "לא יוצלח", יש לשער שתשובתו האוטומטית תהיה: "לא יוצלחית". הצירוף "לא יוצלח" נתפס בתודעת הדוברים כשם תואר, ולכן מופעל עליו בעברית המדוברת הכלל הדקדוקי של נטיית המין בשמות - תוספת ה' או ת' לשם תואר בנקבה, כמו "ענקית", "אלוהית" וכדומה. אך לאמתו של דבר הצירוף "לא יוצלח" (או "לא יִצְלַח") גרעינו פועל בעתיד (כמו "לא יורגש"), ונטייה דקדוקית תקנית בלשון נקבה אמורה ליצור את הצירוף "לא תוצלח" (או "לא תִצְלַח").

התנהגות הצירוף לעיל מראה תופעה מעניינת בלשונות חיות - שינוי דקדוקי צורני של יסודות לשוניים בעקבות שינוי בתפקידם. במקרה לעיל פועל נתפס בטעות כשם, ובעקבות כך מתחיל "לעטות עליו" לבוש של שם. מילים מקבוצה דקדוקית מסוימת עשויות אפוא "לזוז" לקבוצה אחרת, מה שנקרא בפי חוקרי לשון "תזוזה קטגוריאלי".

דוגמה נוספת של תזוזה מופעל לשם היא בצירוף הדיבורי "לא יאומן" (איני עוסקת כאן בצירוף הנורמטיבי "לא יאֵמָן", המומלץ על-ידי מתקני לשון). בתודעת חלק מהדוברים נתפס הצירוף "לא יאומן" כתואר ולא כפועל, ואם אומרים "הוא לא יאומן", הרי שהיא "לא יאומנת", במקום "לא תאומן" (את הצירוף "לא יאומנת" אני שומעת לא אחת מפי הסטודנטים שלי, ואף מצאתי אותו פעם מודפס בריאיון עיתונאי שהתפרסם בעיתון מקומי, ודווקא בדבריו של העיתונאי, שהתייחס לתופעה כלשהי כ"לא יאומנת").

דומה הדבר בשמות פרטיים, המורכבים ביסודם מפועל, כגון "יאיר" או "יצחק". מבחינה דקדוקית הם אמנם פעלים, אך הם "מגויסים" לתפקיד נוסף - לשמש כשמות פרטיים, ובתפקידם זה הם מתחילים להתנהג כשמות גם בצורתם הדקדוקית. לכן יש הורים הקוראים לבנותיהם "יאירה", במקום "יאיר" (נטיית הנקבה בפועל).

תזוזות יסודות לשוניים מקבוצה דקדוקית לאחרת בעקבות שינוי בתפקידם מתרחשת בכיוונים שונים, ולא רק מפועל לשם. ניקח לדוגמה את מילת הסלנג "חתיך". מילה זו כל כך רווחת בסלנג, כתואר זכר של "חתיכה", עד שאיננו חשים עוד בזרותה הדקדוקית. ומה מוזר כאן? האם אפשר לומר בעברית:

"אני מבקש חתיך עוגה"? הרי רק שמות תואר בעברית נוטים הן בזכר והן בנקבה, כגון "גדולי"/"גדולה", "יחסם"/"יחסמה", אך שמות עצם, שאינם מציינים יצורים חיים, יש להם רק צורה אחת - או זכר או נקבה. שם העצם "תמונה", לדוגמה, אינו משתנה ללשון זכר "תמון", ושם העצם "ילקוט" אינו משתנה ללשון נקבה "ילקוטה". ומדוע יש בעברית המדוברת הן "חתיך" והן "חתיכה"? המילה "חתיכה" החלה לשמש בסלנג הישראלי כתואר לבחורה נאה וסקסית, כלומר, המילה זוה מקבוצת שם העצם לקבוצת שם התואר, ותפקידה החדש גרר שינוי דקדוקי - נטייה הן בזכר והן בנקבה, כנהוג בקבוצת שמות התואר: "גדולי"/"גדולה", "יחסם"/"יחסמה", ומכאן נוצרה צורת הזכר - "חתיך", שנגזרה מ"חתיכה".

"ניקח לדוגמה את מילת הסלנג 'חתיך'. מילה זו כל כך רווחת בסלנג, כתואר זכר של 'חתיכה', עד שאיננו חשים עוד בזרותה הדקדוקית. ומה מוזר כאן? האם אפשר לומר בעברית: 'אני מבקש חתיך עוגה'?"

תזוזה באותו הכיוון, משם עצם לשם תואר, קרתה בסלנג הישראלי לשם העצם "כָּלִי". בעברית התקנית פירוש המילה, כידוע - מכשיר, ובסלנג - תואר במשמעות "גבר לעניין". ואם הפכה המילה לתואר, נדרשת כמובן נטייה גם בלשון נקבה, והרי לכם מילת הסלנג החדשה "כִּלָּה".

כך נוצר בסלנג גם שם התואר "פרפרית", שנגזר מ"פרפר" - במקורו שם עצם, שבסלנג הישראלי שינה את תפקידו לשם תואר, והתאים את נטייתו הדקדוקית לתפקידו החדש. ■

שירים ומדברים עברית

יום עיון של החוג ללשון עברית
יום שישי, 18.5.09
אולם בית הדומי (בית 46)

התכנית
10.00 - 9.30
הזמנת ויכוח קל

10.45 - 10.00
לאנו לקט: חילופי בנינים בעברית בת-זמננו

11.45 - 10.45
טקסט וסרט: אינדיבידואליות תול-אביב: בחירת תחסיט ולשונות בשתיקה הסותרות

12.45 - 11.45
המסקה

13.00 - 12.15
ד"ר זור לבנת: אינדיבידואליות תול-אביב: מי מפתח פולחן המקורות

13.45 - 13.00
סמינר בשיתופיות: מציאת וסחף: איך עברית נעדיף?

ד"ר חוה רגוב, ד"ר מרדכי בן-דוד, ד"ר רינה בן-שור
המסדקים מייסד פודקאסט ואבי כהן

לפרטים נוספים: רחוב 04-9838772 רינה בן-שור 054-6093474

אורנים
התחלה: 10.00 שעות
הסיום: 13.00 שעות

למשוררים באהבה

קונצרט לתלמידי החוג לחינוך והתפתחות בגילאים הצעירים

זו השנה השישית שהמורות לשילוב המוסיקה בחינוך, **שרה זוטא וחווה חצור**, מקיימות קונצרט מוסיקלי, המהווה הזדמנות לגנונות לעתיד לפגוש מוסיקאים מקצועיים שהם גם אנשי חינוך, ולחונות מופע המתקיים בתוך המכללה. המופע, "למשוררים באהבה", הוקדש לשירי ילדים מכל הזמנים בעיבודי ג'אז רעננים, ובוצעו בו שירי משוררים לילדים ברוח הג'אז והאלתור. קהל הסטודנטים והמרצים (שהם בעיקר סטודנטיות ומרצות...) השתתף באופן פעיל במופע בשירה, בתנועה ובנגינה.

ניגן בפסנתר, שר והנחה **אורי ביתן**, פסנתרן ג'אז, מעבד ומחנך מוסיקלי בגיל הרך, מדריך הרכבי ג'אז ואימפרוביזציה ומייסד ההרכב "ילדוג'אז". **טל פדר** ניגן בקונטרבס **ועמית לורבר** תופף וניגן בכלי הקשה.

המפגש עם המוסיקה החיה והפעלת המשתתפים במהלך הקונצרט נתן אפשרות לחוות באופן בלתי אמצעי שירה, נגינה ושיתוף פעולה בין היוצרים, היצירות והקהל. בכל שנה מוזמנים אמנים אחרים שנותנים היבטים שונים ומביאים איתם מגוון של סגנונות מוסיקליים ודרכי פעולה ייחודיות להם.

בעקבות הקונצרט מדגישות זוטא וחצור את החשיבות של השיר בפרט ושל המוסיקה בכלל בחיי הילדים בגן ובבית-הספר: "כל ילד אוהב לשיר, לנגן, להתנועע ולחוות פעילות מוסיקלית. אנו מאמינות שאהבת הילדים לצליל ולתנועה מהווה הזדמנות לכל מחנך להעשיר את הפעילות בגן ולהגיע לכל ילד באופן אישי".

הסטודנטיות להוראה בגיל הרך נחשפות במהלך שיעורי המוסיקה במכללה למגוון רחב של כלים המאפשרים להן ליישם בעבודתן בגן את הפעילות המוסיקלית שאליה נחשפו בשיעורי המוסיקה הן פוגשות עולם רוחני-אמנותי שלפעמים רחוק מהן מאד, ואולי הן כבר מזמן שכחו אותו, בעוד שהילדים קרובים אליו מאוד.

"אחד מהתפקידים שלנו, כמורות העוסקות בקשר בין המוסיקה והחינוך הוא ליצור מחדש את הקרבה בין הסטודנטיות לילד דרך הפן המוסיקלי. הקונצרט מוסיף היבט ייחודי לקרבה הזו.

אנו מבקשות להודות לדיקן הפקולטה לחינוך, ד"ר דינה לרון ולרקטור המכללה ד"ר מדי וליצקר-פולק. חשוב לציין כי הרקטור הקודמת, ד"ר יעל פויס, היא זו שאפשרה לנו להתחיל במסורת מבורכת זו. תודה מיוחדת לאיילת להב, ראש החוג לחינוך והתפתחות בגילאים הצעירים, המלווה אותנו בכל שנה ומאפשרת לנו לקיים הקונצרט כחלק אינטגרלי מלימודי החוג". ■

סטודנטים שבעי רצון ביציאה מיום העיון

היכא:

להילה שכטר סלומון - לרגל הולדת הבן
לד"ר יעל סנה - לרגל הולדת הנכד
ליאיר קארו - לרגל נישואי הבן

מתוך יום העיון השנתי של התכנית לייעוץ חינוכי וחינוך והוראה לתלמידים בהדרה בלימודי התואר השני M.Ed.

ד"ר חני רם, ראש התכנית לייעוץ חינוכי, הדגישה את התפיסה המערכתית ששמה במרכז את חשיבות הקשר במפגש בין מורה ובין תלמיד: "אנו סבורים שקשר חשוב גם למורים וליועצים החינוכיים, ולא רק לילדים עצמם."

ראש אורנים, **פרופ' יאיר קארו**, עמד על נחיצותן של שתי התכניות: "בצפון האוכלוסייה שמוגדרת בסיכון מונה כ-30% וזו הנצרכת לייעוץ - כ-50%, ולכן צפויה לנו עבודה רבה".
"קשה היה להעביר מודל שונה מהמודלים האוניברסיטאיים. בכל זאת, הצלחנו לשכנע את המועצה להשכלה גבוהה בחשיבותו. בתחום הייעוץ אנו עדים לשילוב נרחב של כלים דידיקטים בנוסף לאלו הפסיכולוגים. בין היתר, אנו נדרשים למצבים של חרדה במצבי לחץ, אלימות או קושי כלכלי. אלה הן דוגמאות לסוגיות המטופלות על ידי הייעוץ החינוכי."

פרופ' נעימה ברזל, דיקן הפקולטה ללימודים מתקדמים, הצביעה כך ששתי התכניות עוסקות בילד או במתחנך כשלמות אחת. "כיום יש מומחים לכל תחום ואיבר, אבל פחות רואים את השלם. כהיסטוריונית חקרתי את נושא חסידי אומות העולם. במקרים שבהם נמשך הקשר הוא היה בין שני אנשים שלמים, ולא כ"מציל" וכ"ניצול". גם במצבי-קצה, ההתייחסות היא לאדם כשלם."

בחלקו הראשון של יום העיון התודעו לשני בוגרי כפר הנוער "נירים", שנמצא בבוסתן הגליל, **ולסימונה**, העובדת הסוציאלית שהנחתה את השיחה עמם.

שני היעדים העיקריים של כפר הנוער הם שירות משמעותי בצה"ל ותעודת בגרות עיונית מלאה. כיום מדברים איתם גם על לימודים אוניברסיטאיים.

ספיר, בת 19.5 מפ"ת, לוחמת במג"ב: "הפסקתי ללמוד בכיתה י"א, בהשפעת החברה שסבבה אותי. הייתי גם בנתק מההורים, ואז החלטתי שאני רוצה פנימיה. בביה"ס לא הרגשתי שלמורים אכפת אם באתי לשיעור או אם הבנתי את החומר. בנירים לא מוותרים לך, ועליך. נוצר קשר אישי עם המורים. נהניתי מהלימודים. הקשר האישי עם המורה עוזר כמובן גם ברגעי משבר. גם הקשר שלי עם הוריי חודש בעקבות התהליך שעברתי בנירים. לא הייתי מוכנה להיות מתווגת כנוער בסיכון. לאחר שהובהר לי שברגע שנפלטתי ממערכת החינוך אני שייכת לקטגוריה הזאת, השלמתי עם זה, והפקתי מכך את המקסימום."

אורי, בן 20, מהרצליה, משרת בסירת גולני "למדתי עד כיתה ו'. בגיל 13 נשלחתי למוסד סגור למשך שנתיים. הבנתי שזה לא המקום בשבילי, ובדרך לא דרך הגעתי ל"נירים". לפני כן חשתי שלא קיבלתי הזדמנות אמיתית ללמוד. ב"נירים" אתה מרגיש מחויב למורים. לפעמים מצאתי את עצמי לומד רק למען המורה שהשקיע בי. למשל, שנאתי את מקצוע הלשון,

אבל למדתי רק למען המורה שכל כך השקיעה בי. גם עם מנהל הכפר אני בקשר מצוין, הוא גם המאמן שלי, והספורט מאחד בינינו עד היום."

בראייה לאחר ממליצים אורי וספיר על כיתות קטנות יותר ובחירה מתאימה יותר של מורים.

חיים אהרונסון, פסיכולוג קליני מהמרכז לקידום הלמידה, הציג בהרצאתו "מבט על קשר מתוך הפסיכואנליזה" גישה פסיכואנליטית בקשר שבין מורה לתלמיד.

לאחר סקירת התפתחות הפסיכואנליזה שאל מדוע מסובך כל כך הקשר הזה עם הילד, הנער והנערה?

"לאחר שעסקתי בפסיכולוגיה חינוכית ובטיפול קליני, והשתתפתי בפרויקטים בבתי ספר בתחום ההדרה, נוכחתי לדעת שמורות יוצרות עם התלמידים קשר בעל אופי פסיכולוגי. אני מציע הכללה: כל קשר בין שני אנשים מכיל בתוכו יכולת לצמיחה ושינוי אבל גם לטראומה, שכן כאבי העבר עולים בתוך הקשר הנוכחי."

"המפגש בין מטופל ומטפל ובין מורה לילד מעלה תובנות. פריד ניסח נקודת מבט לא שוויונית של צופה המתבונן על אובייקט. הגישה של פריד מדגישה את חשיבות קשרי הילד עם הוריו. לפי פריד, הסבל הוא תולדה של הפנטזיות והקונפליקטים הפנימיים של האדם. החולקים עליו הצביעו על השפעת המציאות החיצונית בסבל האנושי. גם בקשר החינוכי מדברים על שילוב בין שתי הגישות.

הגישות ההתייחסותיות מציעות שדה שאין בו אמת יחידה, אובייקטיבית, אלא אינטראקציה. לכל משתתף נקודת מבט סובייקטיבית ונרטיב לגיטימי. במפגש הזה איננו יכולים להימלט מאישיותנו ומהצרכים שלנו. התלמיד נושא אלינו עיניים, ואנו זקוקים לזה.

"אנו מתחילים להבין עד כמה מסובך המפגש בין מורה לתלמיד, במיוחד כשמדובר בתלמיד בהדרה שהתנהגותו אינה משתפת פעולה או פרובוקטיבית. התלמיד מפעיל במורה את החלקים שהוא מבקש להדיר מתוכו, ומחייבו לעמוד מולם מחדש. הילדים מעמידים אותנו במבחן בו עלינו ליצור קשר, להיות אמפאטיים ולהציע לתלמיד שפה רגשית ממוקם שפת הפעולה. אתם פסיכולוגים בחזית ואני - בעורף."

גישה העצמי מבית המדרש של קוהוט מציעה הבנה מחודשת לסבל האנושי בעולם; לכל אחד מאיתנו עצמי גרעיני בעל פוטנציאל אינסופי, שתלוי בתגובות הדמויות המשמעותיות. ניתנת לנו ההזדמנות להתבונן לתוך התלמיד ולראות מתמונת המיטב שבתוכו.

לפי קוהוט, כל ביטוי של התלמיד הוא בעל כוונה טובה. לתלמיד יש צדדים שונים הנמצאים במאבק. התפיסה הזאת יכולה להחזיר לילד אמונה ושלטיה בעצמו.

אודי רוזנטל, פסיכולוג קליני ממכון תל אביב לפסיכואנליזה בת זמננו, מתאר בהרצאתו "תקווה ופחד במגע החינוכי - האמביוולנטיות בלגעת ולדעת"

מצב בו הילד נפגש לראשונה עם פונקציות מחוץ למעגל הראשוני שלו. תקווה מכילה תמיד גם את ההתפכחות ממנה. תקווה הילד פוגשת את התקווה המבוגר, ולעיתים שתיהן מוחמצות.

"צמיחה רגשית היא דבר שקורה בשדה הבין אישי. האמא עוזרת לילד באמצעות התיווך שלה לתת שם לרגשות שלו. ההפנמה/ההכלה היא מושג בין אישי. החלק כועס והחלק שמכיל את הכעס הזה מקיימים אינטראקציה ביניהם. ההצפה במערכת הרגשית לא מאפשרת מפגש מדויק ורציף אך יש מפגשים אפשריים."

התקווה

הילדים באים עם תקווה "שמישהו יבחין בצרכים שלי, בכאב, בצורך, יפענח את הסודות שלי, שמישהו יראה מעבר לחזות החיצונית שלי" לעיתים דרך התנהגות שתגייס את הסביבה, לרוב התנהגות שלא נוחה לסביבה. אחת הדרכים שילדים ואנשים משתמשים בהן היא התעממות עם גבולות המערכת. השאלה האם אנחנו יכולים לראות מעבר להתנהגות את התקווה שבה? הילדים שאנו צריכים לתת את הדעת עליהם הם דווקא הילדים השקטים, בעלי ההתנהגות האנטי-סוציאלית. להם יש פחות תקווה ולכן גם קשה יותר לעזור להם, כי לתקווה יש גם ערך מוטיבציוני. מקורה בגיל צעיר מאוד. ולכן היא גם מאוד קונקרטי.

הפחדים

מפגשים בין אישיים כרוכים בחרדות רבות. "ככל שאני יותר חרד ארגיש נבוך שמה הדבר שאני רוצה להעלות מביך, חושף אותי, שמישהו יראה את הטירוף שלי." אנו חוששים שמי שמציע את הקשבתו ינצל אותנו לצרכיו בעקבות החוויות שהילד צבר בעבר והאינטרפרטציות שנתן להן.

כמו בהתאהבויות, כך גם במפגש הטיפולי, יש לנו דימוי אידיאלי של דמות שתהיה מיטיבה לנצח, ואנו מתאכזבים כשזה לא קורה.

ילדים פוחדים לשתף בכאב שלהם בגלל הפחד לפגוש את הכאב. אם אפגוש דמות מיטיבה היא עלולה להבליט באופן פרדוקסאלי דווקא את מה שחסר בחיים שלי. העובדה ששתפתי בסודות ובעניינים משפחתיים עלולה להציב אותי כבוגר, ולכן כאשם.

יש לנו פחד גדול להיות מוצפים רגשית. יש ילדים שלימדו את עצמם לא להביע את עצמם רגשית.

ילדים מראים את מצוקתם לעיתים בצורה עקיפה, באמצעות ציניות, חוצפה, לבוש פרובוקטיבי, וכחנות, התנהגויות שלא רוצים בהכרח להיפטר מהן, לאחר שהושגו בעמל רב.

ילדים שגדלים בבתיים שלא נותנים די קשב, חשים מכבידים מדי. הם יביאו את זה לכל מערכת יחסים חדשה. הפחד לפתח תלות, הפחד להיקשר ולהינטש.

הילד גם פוחד שהוא נצלן, שלא באמת מגיע לו, שאולי הטיפול לא ישפר אלא דווקא יזיק.

החלק שלנו - אנו מבקשים להיטיב, להעניק מגע חם, ישיר וכן, להיות במגע גם עם רגשות קשים ועם כאב, מפגש שעשוי להיות לו ערך מגדל לשני הצדדים.

כמו הילדים גם אנו פוחדים שהכאב של הזולת ייגע בנו, ישתלט עלינו ויהפוך להיות שלנו.

השכלה הזדהותית - חשוב להכיר את המושג ולהבין כיצד אנשים שותלים בנו את הכאב שלהם.

אנו מעדיפים לא לעורר דוברים מרבים. לעיתים עידוד מוקדם מדי לראות את הצדדים החיוביים, הוא פחד לגעת בכאב.

אנשים רוצים שהכאב שלהם יישמע. לעיתים אנו חוששים: האם אנחנו פועלים במסגרת ההכשרה שלנו כיועצים? (שאינם פסיכולוגים). האם נגייס ונקבל את הגיבוי מהמערכת?

לעיתים הילד חווה את צרכיו כצרכים מכבידים על ידי הוריו, ואז הוא מעביר לנו זאת בהשלכה הזדהותית, וגם אנחנו נחוה את צרכיו כמכבידים.

ככל שנדע יותר, נרגיש יותר אשמים. בעבודה עם משפחות, לעיתים בשם צנעת הפרט, אנחנו נמנעים מלגעת. משפחות נותנות לעיתים פתח לשאול ואנו בוחרים לא לשאול. החברה המודרנית מנוכרת מאוד. רבים צמאים שמישהו ישאל אותם. הפחד גורם לנו לעיתים לא להעז לדעת ולא להעז לגעת.

לעיתים הילד מספר על קושי קונקרטי (למשל בקשת עזרה במקצוע מסוים), הנכונות לפגוש כאב היא לא קונקרטי אלא סימבולית. כשהוא רוצה חלב, הצורך קונקרטי, אבל בעצם הוא רוצה אהבה אך לא יכול לבטא זאת.

לפי פרופ' רחל לב-ויזל, ראש ביה"ס לטיפול באמצעות אמנויות

באוניברסיטת חיפה, בהרצאתה "אם אין אני לי - מורי לי?", ילדים בסיכון - פירושו להיות חשופים לאירועים טראומטיים ובלתי צפויים מחד, ומאידך - זו חוויה רגשית חזקה של חוסר אונים. ילדים בסיכון עברו סדרה של אירועים כאלה. במקרה של אונס למשל, הילד יכול לצאת מהבית, ולא לחשוב על זה עד שהוא חוזר הביתה, לכן האונס החוזר הוא שוב טראומטי. כל אירוע הוא בבחינת רעידת אדמה. אנו סומכים על הורינו - ומתאכזבים. החיפוש אחר חזרה למצב נורמטיבי של לסמוך על ההורים הוא מתמיד, גם אם עוברים התעללות וימיומית קשה.

יש התקה של הציפייה הזאת למערכת החינוך. לכל אירוע טראומטי יש השלכות טראומתיות בשל הפער בין האפשרי למצוי שמוולד רגשות כעס, עלבון ורצון לנקמה. אם אין תמיכה מהסביבה, מוכפל האירוע הטראומטי. מיתוס הילדות המאושרת אינו עולה בקנה אחד עם ילדות בסיכון. ילד בסיכון מגבש את הדימוי העצמי שלו על כישוריו, על תכונותיו, ומקבעו לאורך החיים במובן האינטלקטואלי/מוסרי/פיזי בהתאם לציפיות שהפנים מהוריו. יכולה להיות הערכה עצמית גבוהה (לדוגמה: מלכת הכיתה) שמלווה במקביל בדימוי עצמי נמוך (הפרחה של הכיתה, למשל).

קבוצה פנימית של אובייקטים, מנהלת דיאלוגים עם האובייקטים החיצוניים שמשתנים כל הזמן. אנחנו לא רוצים לריב עם אבא ואמא, גם לא עם אלה הפנימיים. אנחנו רוצים שהם יצדקו כל הזמן. המנגנונים הדיסוציאטיביים מאפשרים לנו לנתק רגשות בלתי נסבלים, לצאת מהבית אחרי שאבא אנס, ולהמשיך לתקשר ולתפקד. הם יכולים להפוך בהמשך להפרעות דיסוציאטיביות. למשל בשעה הראשונה הילד יודע מצוין את החומר ושעה אח"כ אינו יודע דבר. זה נחשד לנקות שמתבררת כבעלת בסיס רגשי. ככל שילד חי עם אובייקטים משתנים ובלתי יציבים, הסיכוי שיפתח הפרעות דיסוציאטיביות גבוה יותר.

כאשר יפגוש גורמים בעלי רצון להיטיב, לא יוכל לסמוך עליהם, שכן אינם רוצים להיטיב באמת או שאם יתמסר להם, יבגוד בהוריו.

עם זאת, צמיחה פוסט טראומתית אפשרית ואף שכיחה בקרב מבוגרים וב קרב ילדים. היא תלויה באופן ובתמיכה חברתית, והיא מתרחשת לצד כאב ואובדנים. חוויה מתקנת - אין כזו בעצם, כי לא ניתן למחוק את החוויה. יש חוויה חדשה. יש שבבי זיכרון, למשל של מישהו שעזר לי פעם במשפט אחד או אפילו במבט. ■

של החוג לגיאוגרפיה ולימודי סביבה באורנים ד"ר יעל סנה

החוג לגיאוגרפיה ולימודי הסביבה במכללת אורנים יוצא מדי שנה בשנה ללמוד ארץ שכנה.

המטרה היא לימוד גיאוגרפיה על היבטיה השונים. על כן, אנחנו עוסקים בהיכרות מקרוב של היבטים סביבתיים, פיסיים, סייסמיים, גיאולוגיים, היסטוריים, תיירותיים, ארכיאולוגיים, מיתולוגיים, דמוגרפיים, אורבניים, גיאופוליטיים ואחרים. יעדים אחרים של המסע הם גיבוש ברוח אורנים והבנה של עמים ומדינות שמעבר לגבולות ארצנו.

השנה יצאנו לאי שכן, אי קטן ואינטימי השוכן בים התיכון מצפון מזרח לנו - לקפריסין.

הסיור הלימודי התגלגל והתקדם בסיוע שבעה גיפים, והלימודים התמזגו בנהיגה אל מול נופי תבליט צבעוניים וחופי ים מגוונים ומיוחדים.

חנינו וסיירנו באתרים שהיה לנו עניין להכירם מקרוב: אתרים אורבניים (ניקוסיה התורכית), היסטוריים (חאן העיר והקתדרלה אשר הפכה למסגד עם סימנים של רעשי אדמה) אתרים ארכיאולוגיים (פסיפסים של פאפוס וקברי המלכים), אתרים כפריים בהרים שחלקם קפאו על שמריהם זה מאות בשנים וחלקם עברו שיפוץ שנועד לשמר על חזות וסגנון של המאות הקודמות (קפוטריה, אומודוס). ראינו מרחוק וביקרנו בערי נמל מתחדשות ועתיקות (קירניה, פאפוס), נסענו לאורך חופים מצוקיים ולא התעלמנו מנושא שימור הסביבה (צבי הים הירוקים והחומים בחולות לארה). נסענו בדרכי עפר ושלג בתוך יערות שהוכרו כשמורת טבע ענקית ובהם עצי אלון, ארז, אשוח ואורן שחור (טרודוס). ביקרנו בקתדרלות וכנסיות (קיקוס), קברים, מעיינות ומרחצאות קדושים (אפרודיטה), שייטנו בין הרים ירוקים של נחושת וירוקים של יערות שמורים (קירניה) - רכס חמש האצבעות וטרודוס, ועל מצוקים הנפרדים מן היבשה (סלע אנדרומדה). ישנו במיטות אפיריון אל מול נחל שוקק חיים ומעל סמטאות ברוחב של מטר (קפוטריה). לא ויתרנו על מנוחה בכפרים הצורניים וקניות של תוצרת האורגות (אומודוס) ואף הגענו לפסגת קפריסין מבחינת הגובה (אולימפוס).

ראינו והרחנו פריחות אביב, צפינו במי טורקזי בחצי האי אקאמס (חופים וים), טיילנו בקניון אבגס גירגיי (גיאולוגיה, גיאומורפולוגיה), חזינו בסלע אנדרומדה שניתק מן היבשה (טקטוניקה), הכרנו מינרלים, סלעים ומחצבים המיוחדים לקפריסין (אסבסט, סרפנטין, נחושת ועוד), הדגשנו את נושא תיירות ההרים והחופים, העלינו את סיפור השליטה הוונציאנית (הבניה בניקוסיה) וההשפעות האירופאיות רוסיות באזור, השלטון הבריטי בעת החדשה, סיפורים ואגדות מן המיתולוגיה היוונית. שוחחנו על עניינים גיאופוליטיים נוכחיים ומערכות יחסים בין תורכים ויוונים באי, עברנו פעמיים מן החלק היווני לחבל התורכי וחזרה, פעולה המחייבת בדיקת דרכונים וויזות.

כן, היו גם תקרים, אש עשן ותאונות. לעת זאת החבריה יצאו במחול ורקדו בהרי הטרודוס כאילו כאן ביתם ומשכנם הטבעי. מצב הרוח היה קרוב לשמים (טרודוס).

בערבים ערכנו היכרות עם אוכל יווני קפריסאי אותנטי, ובמשך היום חזרנו לימי תנועות הנוער והצבא; פרסנו בשטח מפה חד-פעמית, פתחנו שולחן בנופים הכי-הכי. ערכנו בטבע ארוחות סלטים בהכנה עצמית, פיתות ולחמניות טריות, גבינות עזים וזיתים דפוקים וכמובן, קפה עם הל ותה מהביל מצמחי האזור.

שיאו של המסע היה באזורים הגבוהים של האי בגוש הטרודוס ההררי, הצבעוני במיוחד: סלעים וורודים, ירוקים, חומים, אפורים שחורים (מתכות), סלעי מחדר (פלוטונים) והטרודוס המושלג, הבוהק בלבנו, אשר שזורים בו עצי האורן השחור הירוקים. למעלה בטרודוס נתקענו בשלג ולא יכולנו להמשיך ולהעפיל בנהיגה בגיפים.

בסיור זכינו להכיר חלקית את משחק הלוחות הטקטוני באזורנו, האחראי ליצירת קפריסין וניתוקה מתורכיה בתקופות גיאולוגיות. לכך יש כפל משמעות - ניתוקה של קפריסין הפיסית מתורכיה, רעידת האדמה האנושית והחלוקה הנוכחית בין הצד היווני לצד התורכי, כאשר כל צד טוען "שלי היא!". כל זאת בארבעה ימים של חוויה ולימוד. כל אלו חברי יחדו להיווצרות סוציאליזציה מעניינת ומאתגרת במיוחד בין יהודים, ערבים, דרוזים ובדואים, בין צעירים ובוגרים, בין אנשי סגל אורנים וסטודנטים וכולם זכו (ולא מן ההפקר...) וגילו חברות, גיבוש, הדדיות, חיבה ואהבה לרוב...

הוא שאמרתי: סיור ולימוד ב"רוח אורנימית" שבו נוצר שילוב וחיבור נדיר, בניצוחם של משה אבישר, ספי בר יוסף, ד"ר ארנון מדזיני וד"ר יעל סנה. ■

לפיכך אף שנהיגה!

אריה קיזל

נדרשת הכרה ברצח העם הארמני והכללתו בתכנית הלימודים בהיסטוריה

העלמות רצח העם הארמני מחטיאה גם מטרות מוצהרות המופיעות בתכניות הלימודים הרשמיות בהיסטוריה; בתכנית מתשייד הוצהר כי מטרתה לפתח בתלמידים "יחס של סובלנות כלפי אומות אחרות". בתכנית מתש"ז הוצהר כי היא מכוונת "לחיזוקה של הכרת השותפות האנושית ולטיפוח הרצון לפעולה משותפת למען יחסי שלום ואחוה בין העמים".

בתכנית מתשל"ה נקבע כי מטרתה "לחתור לטיפוח ההבנה והסובלנות כלפי רגשות, מסורות ודרכי חיים של אנשים ועמים אחרים". בתכנית זו נכתב גם כי יש לחתור ל"טיפוחה של הרגשת הזכות והצורך לשפוט אירועים היסטוריים על פי ערכים כלל אנושיים".

ממשלות ישראל השונות נקטו יחס של התחמקות, ואפילו התכחשות, בכל הנוגע לזיכרון רצח העם הארמני, אם מסיבות פוליטיות, ובראשן אי-הרצון להתעמת עם ממשלת טורקיה, ואם מסיבה מרכזית נוספת - החשש מטשטוש ייחודה של

"הקשר בין תכני ספרי הלימוד לבין החינוך לשלום נוגע גם בתכנים המועלמים מספרי הלימוד. דוגמה טובה לכך מהוות תכניות הלימודים בהיסטוריה כללית בישראל מאז קום המדינה ועד ימינו, שהעלימו את רצח העם הארמני ממרחב הלימודים של התלמיד הישראלי ובמיוחד מספרי הלימוד."

השואה. עקב כך, נפסלה לשימוש ב-1994 תכנית לימודים ייחודית בנושא רגישות לסבל של האחר שנכתבה על ידי פרופ' יאיר אורון. זאת אף על פי שב-1950 חוקקה כנסת ישראל חוק נגד גינוסייד.

היעדרו של ויכוח ציבורי בסוגיה זו, הן בזירה התקשורתית והן בזירה האקדמית, מקשה על הובלת קו נדרש שבמסגרתו יכולה הייתה ישראל להפוך לנושאת הדגל נגד גינוסייד בעולם, ולא רק בשם השואה. ■

* פנים, 15, חורף 2000, עמ' 45.

מזכרת מיום הגיבוש בת"א הנהלת חשבונות ושכר לימוד

עינת קופילבסקי מקיבוץ אפיקים, סטודנטית שנה ד' במסלול חינוך מיוחד לגיל הרך באורנים, עד לא מזמן "קרעה את עצמה" בעבודות ניקיון ושמרטפות כדי לממן את לימודיה.

פגשתי אותה בעודה מתאוששת מהגיט-לג לאחר שזה עתה שבה מסיבוב הופעות בארה"ב בפעם...

אבל לא נקדים את המאוחר. שיחתי עמה ניסיתי לברר כיצד התחיל הכל. ובכן, לפני כשנה קיבלה עינת מלגה (יחד עם עשרה סטודנטים נוספים) מישראלי לשעבר שחי בארה"ב ומבקש לשמור על עילום שמו, אשר תורם רבות לאורנים, לסטודנטים ולגופים שונים (ראו מסגרת).

לאחר טקס חלוקת המלגות כתבו הסטודנטים מכתבי תודה לתורם העלום. משהו במכתבה של עינת שבה את לבו, והוא ביקש לפגוש אותה ולהמשיך לסייע לה.

השיחה קלחה, ועינת סיפרה בה על משפחתה, על ילדותה בקיבוץ ועל הערכים שהקיבוץ הקנה לה, על שנת השירות שבה שירתה בכפר הילדים והנוער "אהבה", על אהבתה ללימודים באורנים, ועל אהבתה הגדולה - השירה. התורם אמר שינסה לעזור לה בתחום זה, ובינתיים - העניק לה מלגה נוספת.

כעבור זמן מה העניק לה אפשרות להקליט שני שירים באולפן הקלטות מקצועי. עינת הקליטה את "ירושלים של זהב" בביצוע המשלב עברית ואנגלית ואת "רב חובל", ושלחה לו את ההקלטה לאות תודה.

הוא שמע, התרגש והתרשם מהאיכות ומהמקצועיות ואף השמיע לחברים שקשורים לתחום המוסיקה, ביניהם חבר אמרגן משיקגו וחבר שמנצח על תזמורת פילהרמונית בדרום פלורידה. עינת הוזמנה להופיע עם התזמורת במופע מיוחד שכלל שירים בעברית ובאנגלית.

לפני ימים אחדים שבה עינת משבועיים של חזרות אינטנסיביות עם התזמורת הפילהרמונית לקראת המופע המשותף.

בפברואר הופיעה בארה"ב בפני 3000 איש בערב התרמה עבור משפחות מצוקה בישראל. המופע שודר מחוץ לחוף, ואף מחוץ לארה"ב. הופעות נוספות בבתי כנסת ובפני הקהילה היהודית והקהילה הנוצרית תומכת ישראל הניבו הזמנות להופעות עתידיות בקהילות יהודיות ונוצריות ברחבי ארה"ב.

גם בארץ עינת זוכה להכרה בכישרונה; בעקבות המלצה חמה נוצר קשר בינה ובין תלמה אליגון, והן עובדות כעת על ערב רסיטל משותף שבו תשיר קופילבסקי משיריה של אליגון.

עינת, האם לאור ההצלחות האחרונות חשבת לוותר על לימודי החינוך המיוחד לגיל הרך ולהתמקד בקריירה החדשה?

החלום האמיתי שלי מאז ומתמיד היה לשיר. עם זאת, אני אוהבת מאוד את העבודה עם הילדים. לא אוותר על הלימודים.

כיצד את מחלקת את זמנך בין שתי הקריירות?

כעת אני משלימה עבודות וחובות עבור אורנים, ובמקביל בונה את עצמי מבחינת רפרטואר. אני מקליטה דיסק של שירים ישראליים שמרגשים אותי ושאהבתי בילדותי כדי לענות על הצמא לשירים בעברית וגם כי אני רואה את עצמי כמייצגת את המדינה.

איך עושים את שני הדברים יחד?

גם יאיר שאל אותי את השאלה הזאת. החזרות גוזלות זמן רב. מצד שני, נאלצתי לעבוד קשה במקביל להם (שבהם אני משתדלת להצטיין) והשקעתי רבות בהשגת התואר. הקיבוץ אינו מממן לי את הלימודים. יהיה חבל לזרוק הכל. מצד שני, אני לא מתכוונת לוותר על חלום חיי, כשיש הזדמנות כזו, והתורם ממשיך לממן את הטיסות ואת השהות בארה"ב.

איך מגיבים במשפחה ובקיבוץ לסיפור ההצלחה?

במשך תקופה ארוכה לא ידעו על כך בקיבוץ ובמשפחה, והיו די מופתעים כשקראו את הכתבה בדיעות אחרונות.

האם חשבת לפנות לתחרות כישרונות בנוסח "כוכב נולד"?

אני לא מאמינה בכוכבות-אינסטנט. אני לוקחת את זה בהדרגה. אני מציאותית ומודעת מאוד לפער בין האירוח הנדיב בארה"ב לבין ההגעה לאורנים עם התרמיל והסנדוויצ'ים. אהבתי לאורנים מסייעת לי ל"ניחיתה הקלה".

עינת מבקשת להוסיף ולציין כי הנהלת אורנים תמכה בה מאוד לאורך כל השנה, לא הפסיקה להאמין בה, לפרגן ולראות את הדברים בראייה רחבה.

עינת קופילבסקי באורנים

שיר לנשים אלוות

התורם, מ.ק., הסכים להתראיין לרוח אורנים, בתנאי שנכבד את בקשתו ולא נחשוף את זהותו. ובכן, מדובר בישראלית לשעבר, ששונה זה 25 שנים בדרום מערב פלורידה. יליד נשר, שעבר אחרי הצבא לארה"ב. כעבור 6 שנים של הצלחה עסקית בתחום האלקטרוניקה מכר את עסקיו ופרש לפנסיה בגיל צעיר, עבר לפלורידה והחל לפעול בהתנדבות בקהילה היהודית, כמעט בכל תפקיד אפשרי, החל ממורה לעברית ועד לנשיא הקהילה.

ב-2001, נוכח המצב הכלכלי ששרר בארץ, כשהעוני שבר שיאים חדשים, החליט להתנדב ולהקים עמותה שנקראת "עזרה לנזקק", מטרתה היא לעזור למשפחות נזקקות עם ילדים. עד היום סייעה העמותה ל-340 נזקקים.

לפני 5 שנים נוצר קשר בינו לבין אורנים. הוא תרם לחדר מחשבים ע"ש בן של חברת כיתה שנהרג במהלך שירותו הצבאי, והעניק מלגות לסטודנטים. כמו כן, תרם לחדר אמנות ע"ש חבר ילדות מנשר שנפטר בגיל צעיר, אמנון נוסבובים.

בנוסף, עוזר לסטודנטים רבים גם במתן תמיכה כספית חוץ מהמלגות. הוא רואה זאת כשליחות מיוחדת: "זה מגיע לאנשים שנוזקים ביותר, בתקווה שיום אחד הם יוכלו לעזור לאחרים. העזרה למשפחות עם ילדים חשובה במיוחד, כדי להראות להם שיש דרך אחרת, ויש אפשרות לצאת מהמעגל הזה."

מ.ק. מצא שהנהלת אורנים פתוחה ומזמינה מאוד, ואינה נרתעת מרעיונות חדשניים ולא שגרתיים. בלי העזרה של הצוות המנהלי וראשי החוגים העבודה שלו הייתה קשה

לעזרים חלומות מתגשמים: מיליוני יתווי אורנים ישיעו מלגה לסטודנטים לחינוך הערבים מנכסיה העזרה שלה וסייע לה לממש חלום נוסף - להיות מורה

בהרבה, ועל כך הוא רוצה להודות להם. סטודנטית אחת מעסיקה אותו במיוחד, עינת... כל שנה זוכים 12 סטודנטים למלגה, ובנוסף ניתנת תמיכה אישית לסטודנטים נוספים, עפ"י המלצת ראשי החוגים. "כך גיליתי את עינת..."

האם המלגה מותנית בהצטיינות בלימודים?

"חשוב שהעבודה האקדמאית שלהם תוכיח משהו, אחרת ההשקעה תהיה לא נכונה, אבל העזרה האישית, מעבר למלגות, אינה תלויה בציונים שלהם.

בעיקרון המלגה מיועדת לסטודנטים שאינם בשנה הראשונה, אלא בשנה השנייה ומעלה, שמתמידים בלימודיהם." מ.ק. פעיל בקהילה הרפורמית בדרום פלורידה זה למעלה מ-20 שנה, ומשתתף בכנסים של אפא"ק, השדולה היהודית בושינגטון. לאחרונה מתרכז יותר בעבודתו בארץ. לטענתו, בארה"ב אין יהודים מתחת לקו העוני, ולכן אינו תורם שם.

המטרה היא לעזור למשפחות נזקקות באמת, שילדיהן הולכים רעבים לביה"ס.

הקהילה הנוצרית והיהודית מלוכדת מאוד סביב העמותה. התרומות הן גם של נוצרים.

מ.ק. ונציגה נוספת (מתוך קבוצה של 8 חברי העמותה) נפגשו עם נשיא המדינה שמעון פרס בלשכתו, ופרס הביע את הערכתו על פועלה של העמותה.

ה ז מ נ ה לארוע סוף שנה

**ביום רביעי, 1.7.09, נחגוג יחד,
עובדים, מורים וגימלאים
את סיום שנת הלימודים תשס"ט
ב"מבצר שוני" בבנימינה**

בתכנית:

19.00-20.00 קבלת פנים וארוחת ערב
20.00-20.30 ברכות ופרידה מסגל הפורשים לפנסיה
20.30-22.00 מופע "קום והתעלף בארץ" -
יורם טהרלב (בליווי הזמרת דלית כהנא)
22.00- בר "מתוקים"

אנו מצפים לראות אתכם באירוע

שרה שגיא שוחחה עם משה יצחקי לרגל צאת ספר השירה החדש שלו "נהרות נשאו קולם"

ד"ר משה יצחקי

ד"ר משה יצחקי הוא ראש החוג לספרות ולמבע יצירתי, עורך עמית (יחד עם עידית לבבי) של "קו נטוי", כתב העת לספרות ולאמנות המשותף למורים ולתלמידים במכללה, חבר ועדת ההוראה, חבר מזכירות הפקולטה ועוד היד נטויה. ספר השירים החדש שלו הוא רק תירוץ בשבילנו להתעדכן בפועלו של משה ולשמוע מה חדש בחוג לספרות.

מה ייחודו של החוג לספרות ולמבע יצירתי באורנים?
החוג משלב בין הצד העיוני-התיאורטי לבין הצד היצירתי. וכך, מי שעומד להיות מורה לספרות נחשף גם לתהליכים היצירתיים. כמובן שהדבר מגוון גם את התכנים והנושאים שהחוג מציע.

ייחוד נוסף של החוג: מלמדים בו גם יוצרים וגם חוקרים. הכנסנו לחוג תחומים שלא היו בו בעבר: סדנאות כתיבה (סדנת פרוזה בהנחיית הסופרת דורית פלג וסדנת שירה בהנחיית המשוררת יעל גלברמן), יוגה וספרות עם הסופרת אילת שמיר. קורסים שמשקפים גם לתחומים של תיאטרון וקורסים אחרים שבמובן מסוים מסתכלים על הספרות ככלי חינוכי-התערבותי-טיפולי, ומראים את הפוטנציאל של הספרות ככלי רלוונטי לתלמידים ולסטודנטים.

האם אתם מציעים קורס בביבליותרפיה?
אנחנו עומדים להציע תכנית למסלול הגיל הרך שבה יהיה מבוא לביבליותרפיה. מדובר בספרות שמועברת בעיקר דרך הפריזמה החוויתית-יצירתית-טיפולית.

פיתחנו יותר גם את תחום ספרות הילדים בחוג לספרות. לדוגמה, שלומית אורן מרצה על איור בספרות הילדים ומדגימה איך מוטיבים נעים מספרות המבוגרים לספרות הילדים. ד"ר רוני שריג נותנת קורס על הטבע בספרות הילדים היפנית והישראלית.

משה עצמו מלמד היבטים מדרשיים בספרות הילדים בדגש על הרובד שמועד לקורא המבוגר ולא לילד, גם אם הדברים נטמעים בתודעה של הילד והופכים לחלק אינטגרלי מאוצר המלים שלו.

לאחר שתי קדנציות בתפקיד נותרה למשה יצחקי שנת לימודים אחרונה כראש חוג.

מה תכניתך להמשך?
הייתי רוצה לצאת לשנת שבתון ולמלא את הזמן בכתיבה. כבר עכשיו אני מצוי בתהליך כתיבת ספר חדש, יצירה בין-תחומית, בשיתוף פעולה עם הצעירה איריס קובליו.

איריס היא צעירה אקוורליסטית, שמציירת בצבעי מים, ושהציגה תערוכות במוזיאונים שונים, ובהם מוזיאון ישראל. לשנינו בלוגים באתר "בננות". הגעתי אליה דרך ציורים שלה שראיתי באתר. ציור אחד משך את לבי, והוא שמופיע על עטיפת ספרי הנוכחי.

פניתי אליה, והיא ביקשה לראות שירים שלי ובמקביל ביקשתי לראות עוד עבודות שלה.

כנראה שצבעי מים הם חומר שמהדהד לי בנפש חזק מאוד. חומר שנראה לי הכי קרוב להוויה השירית בגלל שקיפותו. היא קראה ואהבה את השירים. היא פרסמה ציור והגבתי עליו בשיר. גילינו שהציורים שלה והשירים שלי מנהלים דיאלוג והחלטנו לשתף פעולה.

השילוב הזה מזכיר במשהו את הספר "הפנים היו הפשטה" משנת 2000, בעריכת הלית ישורון, ששילב בין ציור ושירה; על דף אחד שיר של יונה וולך, ומולו ציור של אביבה אורי. במה שונה הספר שלכם מהפרויקט ההוא?

הספר המשותף של איריס ושלי יוצא דופן; לא המלים מלוות את הציור או להפך. יש שם דיאלוג שיוצר בסופו של דבר מרחב שלישי, נוסף. עוד ייחוד יוצא דופן: איריס מציינת בין היתר על צידן הפנימי של אריות של תרופות. הציור על אריזה של תרופה הוא שיר בפני עצמו. הצופה מזהה את צורת המתאר של אריות התרופה, ולעיתים מאחד מקפלי האריזה מציץ גם שם התרופה.

האם מדובר בסוג מסוים של תרופות, גניקולוגיות או פסיכיאטריות?

נעשה שימוש באריות של תרופות מסוגים שונים. אני חושב שלרוב התרופות יש קשר לנפש, גם אם הן מטפלות בכאב פיזי.

בחוה"מ פסח הוצגה בירושלים התערוכה "קולה של המלה", שמשלבת ציורים של איריס ושירים שלי. במסגרת שיתוף הפעולה בינינו גם כתבתי מאמר לקטלוג התערוכה של איריס, "שפת אם", בגלריה "נחשון" שבקיבוץ נחשון.

ההתפתחות המרגשת יותר היא שאנחנו מתחילים לחצות את גבולות הז'אנר, כשהיא מאפשרת לי לכתוב את השיר על האריזה עצמה, אחרי שהיא מציינת אותה.

בשנתיים האחרונות אני עוסק בזיקה שבין המילה לדימוי; מה המשותף בין שירה לציור ומה מייחד כל אחד מהם. אני חוקר את המרחב השלישי החדש שנוצר במפגש ביניהם, שהוא מרחב פרשני, או מרחב חווייתי חדש.

ציורי הפרחים של איריס מזכירים במשהו את ציוריה של ג'ורג'יה אוקיף שידועה בעיקר בזכות ציורי הפרחים שלה, שצוירו בהגדלה, בתקרוב, והיו בעלי אסוציאציה ארוטית.

האם גם אתה ער לדמיון הזה?

אני סבור שהדימויים, במיוחד בציורי הפרחים, הם ארוטיים. אנשים יוצרים מביאים את הארוס לידי ביטוי בכלי הביטוי שלהם.

האם השימוש בשם התרופה ובאריותה אינו בעייתי מבחינת זכויות היוצרים של התרופות?

המוציאים לאור יבררו את הנקודה וידאגו ליישב את העניין.

בכל מקרה זה בוודאי יעורר הד תקשורתי. ומה לגבי כתיבת רומן?

התחלתי לכתוב רומן לפני כשנה, התקדמתי איתו באופן סביר יחסית, אם כי זה דורש אנרגיה ואורך רוח אחרים לגמרי. בשירה יש משהו תזזיתי מאוד. כמו אצן שרץ למרחק 100 מ', וצריך לכוון את כל האנרגיות שלו לריצה הקצרה והמאומצת, לעומת רץ המרתון.

מאחר שמסלול הקידום שלי הוא בתחום היצירה, נתמזל מזלי (או קוללתי...) ביכולת הזו, אני רוצה מאוד לעודד ולפתח את תחום היצירה, ולהציבה כשוות ערך לתחום המחקרי והחינוכי.

לעת עתה זנחתי את הרומן ואת גיבוריו, שאחד מהם נמצא בניו יורק ואחד בקיסריה, לצורך כתיבת הספר המשולב. הרומן ינוע על שני צירים: האחד מתרחש לפני 1800 שנים, ועוסק בעיקר במערכות יחסים שקשורות לעולם חכמי התלמוד. יש בו מערכת גברית-יצרית ומשהו סימביוטי של אהבה ותחרותיות גבוהה בין גברים (סביב לימוד תורה).

הגיבור, שמספר את מה שקורה לו בגוף ראשון, נמצא בציר ההווה, מתחבר באיזה שהוא אופן לציר האחר וחווה אותו באופן מקביל ושונה.

נקודת המוצא שלו היא חלום שהוא חולם, בחלום הוא צריך למצוא מילה, וכשהוא מתעורר הוא לא זוכר מה הייתה המילה, ומנסה לשחזר אותה דרך מקומות שנראו לו בחלום, או בתוך מערכת היחסים בין שני הגיבורים בציר ההיסטורי, שהוא גם ציר שנוע על הגבול שבין הפיזי למטאפיזי.

נשמע מרתק. נראה שיש למה לצפות.
"נהרות נשאו קולם" הוא ספרו הרביעי של משה יצחקי. קדמו לו ספרי השירה "שב אל האין", השמש יבוא ויפנה" ו"יעל סביבותיו שבי".

גם בספר השירים הנוכחי ניכרת התכתבות עם מקורות קדומים.

זה חלק מהשפה השירית שלי. אני מוצא במקורות מרחב שהשפה בו מרתקת, מלאה בהדהודים, בציורים לשוניים, בהווה שמאפשרת לי לדייק בביטוי החוויה שאני מביא בשיר. זו התחברות אל השורשים, אל הזהות, אל התרבות. על הבסיס הזה אני יכול גם לחדש וליצור משמעויות חדשות ולתת דינאמיות לשפה ולתרבות.

בשיריך עוברת כחוט השני דמות אישה. לעיתים זו נמענת שהדובר פונה אליה ישירות, לעיתים היא מושא לתשוקה, לעיתים היא אם. האם תוכל לספר מהי הדמות הנשית שניצבת לנגד עיניך?

הנמענת יכולה להיות למשל האדמה, לדוגמה בשיר האחרון "נעילה".

כל אחד יפרש לו כרצונו את הנמענת. לפעמים זו נמענת קונקרטית כמו בת זוג למשל, לפעמים זו פנטזיה. אני רואה אותה לאו דווקא כישות קונקרטית, אלא כ"אם הגדולה", מעין אריכטיפ נשי שדרכו אני מבטא ערגה, כמיהה, תשוקה ופחדים, גם אם היא צמחה מתוך חוויה קונקרטית. מרתקת אותי מהות הנשיות לעומת המהות הגבריות, או הנקביות מול הזכריות.

ויש דברים שאני מעדיף להשאיר בחלק האניגמטי של השיר.

אני קורא לה לורסטין/ משה יצחקי
זה פתוב, לכל תרופה תו מחיר, בִּרְקוּד,
מנון, תופעות לֵנֵא, אֶפֶן הַשְּׁמוּשׁ,
אֶזְקֵרוֹת, תְּנוּבוֹת בֵּין תְּרוּפָּתִיּוֹת. אֵיךְ
הִיא תִּשְׁפֹּעַ עַל חַיֵּי הַיּוֹם-יוֹם שֶׁלָּךְ?

לורסטין לא עונה רק מציאת עצמה
על אֶרֶצְתָּה, מוֹתָחַת צִנְאָרָה, רֹאשָׁה
מְשֶׁה לְאַחֹר, שְׂדֵיָה מְסִתֵּרִים בְּמִנּוֹן
מִתָּר, שְׁלוֹשׁ גִּלְגּוּלוֹת לורסטין בְּיוֹם,
שְׁחִירָה, מְנַחֶה נְעֻרָבִית לְשִׁכּוֹד.
הִיא מִתְרַסָּה, עַיִן שְׁטוּפָה דִּמְעָה זוֹ אֶלְגִּיָּה
וְלֹא אֶלְגִּיָּה, פִּיהָ מְגֵלָה מִה שֶׁאִסּוּר עַל הַלֵּב
הַבוֹעֵר. רִפְיוֹ הוּא מוֹתֵי, אוֹמֶרֶת לורסטין,
בְּעֶרְתָּה שׁוֹרְפֶת תָּמִיד, אֲנִי אוֹמֵר, מִיִּשְׁהוּ אַחֵר

ממשיך ומתבונן על גב האריזה ורואה,
זו שֶׁאֲנִי קוֹרָא לָהּ לורסטין מְשִׁשְׁטֶשֶׁת וְנִמְחֶקֶת,
מְחִסִּינָה בִּי פְעִימָה, גַּם זוֹ רְפוּאָה נְכוֹנָה

אמריליוס איריס קובליו

זרבה, שיר זרש לאמק

סיפורו של ציור

בכנס של התכנית לתואר שני בהוראה רב-תחומית הציג **אלי שמיר**, אמן ומורה במכון לאומנות באורנים, מצגת, ובה הציג את השתלשלות העניינים שהובילה ליצירתו "ערב, שיר ערש לעמק".

במרץ 2006 גילה אלי שמיר בנשיונל גלרי בטרפלגר סקוור בלונדון את תמונת הלידה שצוירה על ידי אמן הרנסנס, פיירו דלה פרנצסקה ב-1475. בציור נראות 5 זמרות-מלאכיות שרות שיר תהילה לישו התינוק שזה עתה נולד. יוסף הנגר יושב על כסא. על רגבי האדמה מונח התינוק, ישן, והוא אינו מבקש הערצה, אלא שולח ידיים לחיבוק. "כבר אז הבנתי שאעשה ציור בהשראת פיירו. כבר אז ראיתי ציור של מקהלה בנוף".

Piero Della Francesca, Nativity, 1475, 124x123

בביקור חוזר ב-2007, הבין שמיר: ישו התינוק הוא הדור השני של כפר יהושע. ישו התינוק, המונח על הרגבים, הוא דור הקורבנות, דור מגש הכסף, עם לידת הילדים, באשר העבודה התבססה רק על כוחות המשפחה, ההורים הניחו את התינוק שרק נולד על האדמה, ויצאו לעבודתם בשדה, ובינתיים הרך הנוול מתקשח והולך ומתכוון למשימתו.

"חזרתי לארץ, ותוך כמה שבועות ארגנתי את הזמרות שלי, כולן נשים צעירות, אימהות, שבהחלט עוסקות בהגשמה עצמית, ואת גיורא קופל, איכר ומוסיקאי, בתפקיד יוסף, על הכסא. הושבתי את האקורדיוניסט, והם שרו את שיר העמק, כשקולן נסחף ברוח הערביים יחד עם שיערן. המחזה היה סוריאליסטי, מוזר ומדהים".

אלי שמיר, רישום, סקיצה לשיר ערש לעמק, לנוכח "לידת ישו" של פרנצסקה, לונדון, 2.4.2007, 22.5x30 ס"מ, עפרון על נייר.

הציור הסופי, עליו עמל למעלה משנה נראה כמו צילום, ונקרא "ערב, שיר ערש לעמק". התינוק נעלם, האקורדיוניסט מייצג את הדור השני, והנשים השרות - את הדור השלישי. בסוף 2008 הוצג הציור בתערוכה של אמנות ישראלית עכשווית ברומא. ביולי הקרוב יוצג במוזיאון תל-אביב.

אלי שמיר, רישום, לימוד הדמויות, 2008, גירי פסטל על נייר, 100x70 ס"מ.

של אמנות ישראלית עכשווית ברומא. ביולי הקרוב יוצג במוזיאון תל-אביב. לנוכח המפגש עם הציור כתב משה יצחקי שיר "מה הציור לך" (2009).

אלי שמיר, ערב, (פרט) תקריב דמויות

ליומני חלומות, ובעצם האמנות שלה היא יותר פירוש חלומות, הפסיכולוגיה כשדה, האתגר לסמן את העולם הפנימי שאיננו נגיש. היא יוצאת מהפופ, שזו שפה יותר גראפית, ועוברת לשדות נפשיים-רגשיים. זו שפה פתוחה מאוד, הלך רוח שבתוכו היא עובדת.

בקוביה 1 של הגלריה הלימודית מוצגת תערוכתה של **מיטל סעדון**. בגלריה זו מתחלפת בכל שבועיים תערוכה של סטודנט משנה ג', כקדם פרויקט לפני שנה ד'. הם מתאמנים בחלל במעבר מכיתת הלימוד לחלל התצוגה.

בקוביה 2 **דנה פורת** מציגה "מיתר פנימי". הסטודנטים של שנה ד' פועלים בסטודיו אישי. בשנים א' ו-ב' כולם עושים הכל. בשנים ג' ו-ד' הם בוחרים, או מתחילים לבחור כיוון, והמורים מנחים אותם בכך.

בקוביה 3 "מיצב" של ליאור חיים.

בקוביה 4 "לעשות רוח" של **חנה קלוס**. אלה אמנים פעילים שהם כבר לא תלמידי החוג אלא במעין לימודי המשך.

בגלריה "**המסדרון**", במרכז הטכנולוגי, מוצגת כרגע תערוכה של פורום מגדר שמורכב מסטודנטיות וממורות ממחלקות שונות. חלל זה פתוח גם ליוזמות של מחלקות אחרות.

הגלריה למדיה חדשה ע"ש אמנון נוסבוים, היא גלריה לווידיאו ולצילום שנפתחה לפני כשלושה חודשים. הגלריה באחריות האמנית **שולי נחשון**, שגם תרמה את המוניטורים לתצוגה.

בגלריה "**קשר עין**" מוצגת התערוכה "בית". סטודנטים מציגים השנה יחד עם האוצרת **שירלי ימאנוביץ** את נושא הבית. יש בה יצירות של אמנים בכירים, ולצידן - פינות הפעלה לילדים. מתקיימים בה שיעורי התנסות בהוראה, הדרכות לילדים ועוד. ■

"הסטודנט נפגש באופן דינאמי גם עם התיאוריה וגם עם האמנות הממשית. חלל תצוגה כחלק מהמרחב הטיפולי הוא לא לוקסוס אלא תנאי להתפתחות..."

מתוך התערוכה של ג'ניפר בר-לב

הגלריות והקוביות פתוחות בימים א' - ה' מהשעה 15.00-08.00, והגלריה לאמנות ישראלית פתוחה בזמנים בהם מוצגת תערוכה בימי שבת בין 11.00 ל-14.00.

ניצן תמיר, שנה ד', בסטודיו האישי

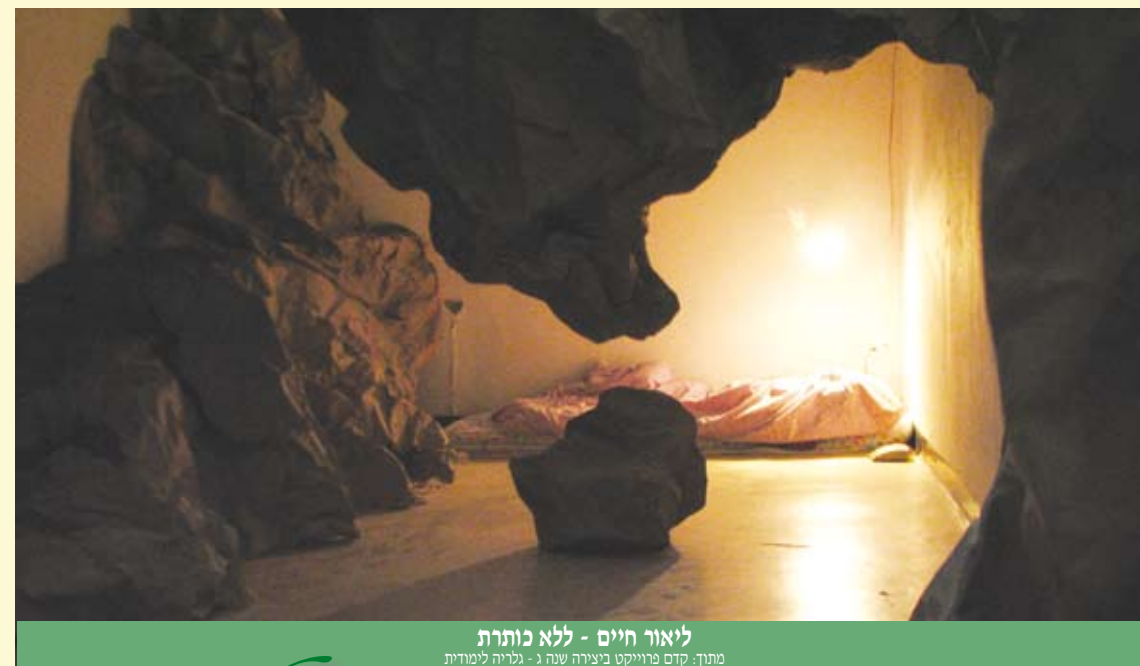
קורס אוצרות של שנה ג' מפעיל את הגלריה. הבנו את היתרון בקשר של גלריה עם החוג לאמנות. גלריה מסחרית, למשל, מחליפה תערוכה בכל שלושה שבועות, לצורך חשיפה של יצירות רבות ככל האפשר. דוד הבין שניתן להפוך גלריה, שמשולבת בחוג לאמנות, למעבדת מחקר. ניתן לבחון בכל פעם משהו באמנות הישראלית. למשל, פנורמה של צלמים עכשוויים, או אמנות שנות ה-80 במבט פנורמי.

הבנו שהפעולות שאנו עושים כאן עשויות גם להשפיע. העונה הנוכחית, 2008-2009, היא עונת ציור. חוזרים להתבונן בציור דרך ציירים שכבר עברו דרך של 20-30 שנות ציור, דרך תערוכות יחיד שמאפשרות כניסה לשפה האישית.

בעת הסיור אירחה הגלריה את האמנית **ג'ניפר בר-לב**, שהאמנות שלה קשורה לאמנות אמריקאית, לפסיכואנליזה,

ללא כותרת - דפנה נסים
מתוך התערוכה "משלה", פורום מגדר

ליאור חיים - ללא כותרת
מתוך: קדם פרויקט ביצירה שנה ג' - גלריה לימודית

סיור בלילות האורנים

צילומים: שחר שגיא

עינב אדן - אישה בובה
מתוך: קדם פרויקט ביצירה שנה ג' - גלריה לימודית

יצאנו לסיור להכרת הגלריות של אורנים בהדרכתה של **עידית לבבי**, ראש מינהל הגלריות באורנים. עידית מספרת שבהתחלה היה מאבק להקים גלריה מקצועית אחת. הרי לא ייתכן קיום בייס לאמנות בלי אמנות חיה. אחת הבעיות באמנות הפלסטית היא שקשה מאוד להנכיח אותה, לחוות אותה באופן בלתי אמצעי, ומסבירה:

להיות אמן לא הייתה אחת מהמשימות הקולקטיביות של הציונות. ילידי שנות ה-50 כבר שאלו למה האמנות לא כאן? הכוונה הייתה שהאמנות תהיה פחות שמועה ויותר חוויה חיה, בקנה המידה השלם שלה.

השאיפה הייתה להגיע לכלי הראשון, לאמנים עצמם, לצמצם את התיווך, או להפוך אותו לדינאמי.

בלימודיו הסטודנט נפגש באופן דינאמי גם עם התיאוריה וגם עם האמנות הממשית. חלל תצוגה כחלק מהמרחב הטיפולי הוא לא לוקסוס אלא תנאי להתפתחות.

ד"ר יעל גילעת ודורית רינגרט הציבו את חלל התצוגה כסוג של הרחבה של כיתת הלימוד. חלל המשרת תהליכי למידה בהתפתחות הסטודנט כיוצר ותורם לצמצום הפער בין הידיעה לחוויה.

זו השנה הראשונה שאנו בודקים את עצמנו בהרחבה הזאת. אחת הדילמות היא מהו מרחב לימודי אקספרימנטלי, ואיזה מרחב הוא יותר של הציבור? זו שאלה על חירות היוצר, על צנזורה ועוד.

היציאה מהמכון עצמו לחללים נוספים מעלה שאלות על הקשר עם הקהילה של אורנים.

הגלריה הראשית -

הגלריה לאמנות ישראלית הוקמה ב-1984, והייתה די חלוצית בקונספט שלה. אוצר ואמן מוביל: **פרופ' דוד וקשטיין**. קורס

על הצורך הבולט שקיים בתחום הטיפול הנעזר בבעלי חיים, להעמיק את החיבור שבין הפרקטיקה לבין התיאוריה

שרית לב-בן דב

את יום העיון פתחו שרית לב-בן דב וענבר בראל, רכזות התכנית להכשרת אנשי מקצוע בתחום הטיפול הנעזר בבעלי חיים באורנים. התכנית דוגלת בהקניה אקלקטית של גישות וכיווני מחשבה, ובבסיסה קיימות בעיקר תיאוריות דינאמיות שמספקות את הרציונאל לשילוב בעלי-חיים במרחב ובתהליך הטיפול (פרויד, יונג, אריקסון, יחסי אובייקט, תיאורית העצמי, פסיכולוגיה פוֹזִיטִיבִית ועוד).

"תיאוריית ההתקשרות" של ג'ון בולבי, מייצגת את האיני מאמין שלנו בהיותה תיאוריה שבסיסה בעולם החי ובגישת אבולוציונית-אתולוגית."

במרכז התיאוריה קשר משמעותי, מעניק, בטוח, אוהב - בדומה למאפיינים הקיימים בקשר הטיפולי עם בעלי חיים. הטיפול, על פי תיאוריית ההיקשרות, מניח קיום דיאלוג דינאמי בין מודל ההיקשרות הראשוני לבין חוויות עכשוויות, ומאפשר לחוויות חיוביות ומתקנות להשפיע על המודל הראשוני, שכן הקשר הטיפולי מטפל-מטופל-בעיית מאפשר ומקדם חוויות כאלו. תיאורית ההיקשרות, כתיאוריה אקלקטית ביסודה, משלבת אספקטים מרכזיים ממספר תיאוריות פסיכולוגיות.

השפעה אחת ברורה היא של תיאוריות יחסי האובייקט (בולבי עצמו היה תלמיד של מלאני קליין לפני "פרישתו"), שבוחנות את הקשר של הילד עם דמויות משמעותיות בילדות, ואת השפעתן על התייחסות הילד לעצמו ולסביבתו לאורך כל החיים. מטרתנו להפוך את המטפל ואת בעל החיים הטיפולי לדמויות משמעותיות כאלו. זוהי תיאוריה של יחסי אובייקט פנימיים ולא מודעים, המצויים ביחסי גומלין דינאמיים עם חוויה בינאישית עכשווית.

תיאוריה נוספת שעקרונותיה משולבים בתיאוריית ההתקשרות היא פסיכולוגיית העצמי של קוהוט ועמיתיו (אם כי כרונולוגית קוהוט פרסם את עבודתו אחרי בולבי).

הפרספקטיבה האמפטיקה - חוויית הילד שהדמויות המטפלות בו מגיבות אליו מתוך אמפטיה והבנה אמיתית של צרכיו. טיפול הנעזר בבעלי חיים מבוסס על אמפטיה והיענות לצרכים של המטופל ושל בעלי החיים.

העצמי ולכידות העצמי (self cohesiveness) - העצמי שנוצר ונותמך באמצעות אינטראקציות בלתי פוסקות בינינו לבין הסביבה, משקף את המאפיינים המבניים של האישיות וכן את היכולת ההסתגלותית למצבי חיים בשלבי ההתפתחות השונים. תהליך התפתחותי בריא וכן האינטראקציות המשולשות בתהליך הטיפולי הנעזר בבעלי חיים, מאפשרים יצירת תחושה של עצמי לכיד ועקבי לאורך זמן.

סיגל זילכה

זולתעצמי - משהו או משהו שאנו חווים אותו או נעזרים בו כאילו היה חלק מאיתנו, ומטרתו לתמוך בתפקודים הפסיכולוגיים החיוניים עבורנו. ההורים קובעים במידה רבה את האופן שבו נפנים חוויות זולתעצמי חיוביות אחרות לאורך החיים. המטפל ובעלי החיים, כזולתעצמי משמעותיים בתהליך תומכים בתפקודים פסיכולוגיים פונקציונאליים ובונים אותם.

אולי קשה להאמין, אבל רציונל לשילוב בעלי חיים בטיפול בפרספקטיבה של תיאוריית ההתקשרות אפשר אפילו למצוא בדברי פרויד מ-1940. פרויד הציע מודל שבו אובייקט חיזוני "באמצעות הזדהות... נלקח אל תוך האני", ולקחת האובייקט כרוכה בבנייה של "סוכנות נפשית חדשה", שנבנית דרך מנגנוני השלכה והזדהות עם בעלי החיים בתהליך הטיפול.

התחום שלנו, שתפס תאוצה רבה בשנים האחרונות, בעיקר בהיבט של העבודה בשדה, זקוק עדיין להרחבה ולביסוס תיאורטי, להבניה תיאורטית ולרציונאל הייחודיים לטיפול הנעזר בבעלי חיים ולקישור מדעי לתיאוריות פסיכולוגיות קיימות.

במהלך יום העיון הדגימה **סיגל זילכה**, דוקטורנטית לפסיכולוגיה מאוניברסיטת בר-אילן, בעלת הכשרה בפסיכולוגיה קלינית ומחקרית, את שני הכיוונים הללו.

התיאוריה זילכה, שמתארת את עולם בעה"ח כקרויב אליה לפחות כמו עולם של בני האדם, חוקרת את התחום כ-6 שנים. בעקבות התקדמות שחלה במצבה של חולה בבית לוונישטיין,

לאחר שטיפלה בה זילכה בעזרת חמוס, הופתעה לגלות זילכה שנושא הטיפול בעזרת בע"ח לא נחקר ואיננו מבוסס מחקרית. היא זכתה בתמיכתו של פרופ' מריו מקולניסר, מהמובילים בתחום בעולם, והחלה לקדם את התחום.

תיאוריית ההיקשרות פשוטה אבל גאונית, בהסבירה אינטראקציות מסוגים שונים. אפשר להחילה על גילים שונים של מטופלים ("מהעריסה ועד לקבר", כדברי בולבי).

האסטרטגיה הראשונית של המערכת מדברת על כך שהתינוק נולד עם התנהגויות היקשרות כגון בכי וחיוך, שמושכות אליו את הדמות המטפלת. בהמשך הוא הופך להיות מבוגר שיכול לקחת סיכונים, כי תמיד יהיה שם משהו בשבילו.

מה קורה כשאיש לא נענה לקשר? האסטרטגיה הראשונה היא לנסות לצרוח חזק יותר, והיא מאפיינת מקרים שבהם לתינוק הייתה דמות שלא נענתה לו בעקביות. זהו רצף החרדה בהתקשרות.

האסטרטגיה השנייה, "אסתדר לבד!", מאפיינת תינוקות שלא קיבלו תמיכה מעבר לצרכים הראשוניים שלהם. זהו הרצף הנמנע.

מודלי עבודה פנימיים כוללים ייצוגים של האני ושל האחר שהתעצבו במשך השנים, ופועלים כנבואה שמגשימה את עצמה.

הפרוטוטיפי: בעלי הרצף החרד חשים לא נאהבים ודחויים. יש לכך השלכה גם על קשריהם הרומנטיים. בעלי הרצף הנמנע אינם חשים בנוח כשמתקרבים אליהם. רצפים אלה נבנו על אוכלוסייה נורמטיבית.

בקרב אוכלוסייה קלינית קיימת התמודדות דיספונקציונאלית עם קשיים ושכיחות גבוהה של התקשרות לא בטוחה. ל-50% מהאוכלוסייה רמות גבוהות על הרצפים החרד והנמנע. הדבר לא בהכרח מעיד על פסיכופתולוגיה.

על פי בולבי, במטרה לשנות מודלי עבודה דיספונקציונאליים על המטפל לבנות את הבסיס הבטוח, ולחבר בין מודלי ההתקשרות בעבר למודלי ההתקשרות בהווה.

בולבי נותן למטפל מקום של תיקון, שבו הוא משמש בסיס מבטחים עבור המטופל.

התהליך הטיפולי

למה אנשים פונים לטיפול?

הבטוח מגיע כדי להתמודד עם משבר נקודתי. הוא יודע לווסת את עצמו מבחינה רגשית. **הנמנע** אולי יימנע מלפנות לטיפול. הוא יופנה לטיפול, ולא יפנה ביוזמתו. **החרד** חושב שהמטפל אמנם יכול לעזור לו, אבל בוודאי לא ירצה לעזור לו.

הברית הטיפולית

מטופל חרד יתחיל באקטים של ריצוי המטפל, ובהמשך יחשו ישתנה.

למטופל הנמנע יש ייצוגים שליליים של האחר. הוא נמנע מהתקרבות אינטימית. היכולת שלנו כמטפלים לפרש זאת עוזרת למטופל. ברית טיפולית שאיננה בטוחה פוגעת ביכולת החקירה והטיפול.

טרנספרנס - הכוונה לאותם מודלי עבודה שהמטופל משליך על המטפל.

קאונטר טרנספרנס (העברה נגדית)

למטפל חרד קשה עם מטופל שאינו מחזיק באותם מודלי עבודה כמוהו. הדבר מביא לעיתים למקום של חוסר גבולות. לכן על המטפל לזהות תחילה את מודלי העבודה של עצמו.

טיפול בעזרת בעלי-חיים

החיה נכנסת למקום בטיפול שבו ניתן ליצור קשר התקשרותי אחר.

הנחת היסוד היא שהחיה הטיפולית היא דמות התקשרות כמו כל דמות אחרת: יצור לא אנושי שיכול למלא צרכים התקשרותיים, חיפוש קרבה והנאה. המקום הבטוח שמספקת נוכחותה של חיה המחמד יכול להימדד במדדים פיזיולוגיים. האדם מרגיש קבלה גדולה יותר של עצמו באינטראקציה עם חיה המחמד. בנוסף קיימת האפשרות לקחת אתגרים, לא לפחד להסתכן.

מאפייני הייחודיים של החיה

הקשר איתה פשוט, ניתן לניבוי, מחזק (חיזוק), מקנה תחושת ביטחון ופותח פתח לקשר עם המטפל ועם דמויות אנושיות אחרות.

לא כל חיות המחמד ימלאו אותן הפונקציות עבור כל בני האדם, אלא יספקו יתרונות שונים לאנשים שונים.

אסטרטגיות טיפול:

אוריינטציות התקשרות משלימות-מתנגשות - עפ"י תיאוריית ההתקשרות, כדי שיווצר שינוי במודלי העבודה צריך משהו שישבור את הרצף.

הברית הטיפולית תהיה הטובה ביותר באמצעות סתירת המודלים של המטופל. זהו מקום מתסכל שקשה מאוד ליישם. הפתרון: האדם סומך על החיה שתמיד תהיה שם בשבילו.

במיקרוקוסמוס של המשולש מטפל-מטופל-חיה עולים תכנים; כשחיה נפצעת או מתה נוצרת הזדמנות למשהו אחר בתוך החדר. זה עוזר לעבר טראומות מהעבר.

כלים אפקטיביים, טיפוליים ואבחוניים בטיפול הנעזר בבעלי-חיים

בעבודה עם ילדים אנחנו כביכול מתרגמים את דברי החיה, שואלים שאלות ומבקשים משאלות בשמה. תגובות המטופל יהיו פחות מבוקרות בקשר עם החיה. טכניקות השלכתיות - משתמשים באובייקטים מעורפלים כדוגמת כתמי ורוד.

במבחן TAT משלבים חיה ליד האדם בכרטיסים, ומשווים לכרטיסים ללא החיה.

כשיודעים שלמטופל יש חיה מחמד, שואלים על כך שאלות, כדי להבין מודלי עבודה וכדי להכין תכניות עבודה.

מילדים קטנים אפשר לבקש לצייר ציור משפחה, ובדקים איפה ממוקמת החיה כדי ללמוד על דינמיקות משפחתיות.

בתהליך ה-intake מזהים מודלי עבודה ובונים הירארכיית התקשרות, בודקים תגובה לסטרס, ומעריכים יכולות התמודדות עם משבר. בנוסף, בודקים תגובה לאינטימיות. מתוך ההתנסויות ממשיגים את מודלי העבודה ואת דרך התמודדות של האדם.

בחירת החיה הטיפולית:

מתייחסים להתנסויות בעבר, לאו דווקא מציאותיות. כשאין רקע כזה, נוכל לבחור בהתאם למסקנותינו מהאינטייק. אנשים נוטים ליצור יותר התקשרויות נמנעות עם חתולים ויותר חרדות עם כלבים.

גישות טיפוליות:

החיה יכולה לשמש קטליזטור משמעותי מאוד. היא איננה מציבה תנאים. זו אהבה שאינה תלויה בדבר.

ההשלכות שמופנות כלפי החיה - מודלי עבודה של המטופל שמושכים לעבר החיה, שניתנים להמשגה בטיפול.

רגרסיה - המטופל עשוי להתנהג בדרכים רגרסיביות. המטפל אינו ביקורתי או שיפוטי במקרה כזה.

כשנוצרת התקשרות בטוחה באופן ספונטאני, בעצם החיה מספקת את המקום הבטוח כדי לחקור את מודלי העבודה וליצור הכללה: אפשר לסמוך על האחר, ואני מסוגל בזכות עצמי.

כשלא נוצרת ההתקשרות הבטוחה עם החיה, מחפשים את ההתנגשויות-המשלימות, וכשנוצרים ריחוק או קרבה לא מתוכננים עם החיה, יש להמליל את זה: לא כלול בכל רגע מעוניינים במגע.

מבחינה אתית, יש לדאוג לצרכים של החיה, לתנאים פיזיים ולמצבה הבריאותי, כדי שהמטפל יהיה דמות בטוחה שניתן לסמוך עליה.

יום גיבוש סגל מנהל חתן וכלה

לפני חופשת הפסח יצאו חברי הסגל המנהלי ליום גיבוש, שהחל בביקור במושב נחלה בו ציפתה לחברים חוויה תימנית מרשימה. החוויה כללה ארוחת בוקר והדגמת חתונה תימנית בהשתתפות חברי הסגל. לתפקידי החתן והכלה בלבד.

תימני מסורתי התנדבו שאולי מהתחזקה ומיקי מהמדרשה. בתפקיד המחוללים ששימחו את החתן והכלה ביום חופתם ופיזו בצעד תימני: שרה שמש, אנה, שרון כהן, נילי, דינה, טובה, דבורה, מירה הס ועוד.

בפארק בריטניה התבשמו מצמחי מרפא בהדרכתו של ניסים קריספיל, ולאחר מכן נערך סיור במערת "לוזית". הביקור אצל משפחת בוסקילה כלל היכרות עם מזקקת עראק, ולקיטור - ארוחת צהריים מרוקאית, במרכז האירוח של ניסים קריספיל המעוצב בסגנון מרוקאי אותנטי. ■

יום גיבוש סגל מנהל

יום גיבוש סגל מנהל

ערב היציאה לחופשת הפסח הרימו אנשי הסגל כוסית לכבוד החג. **קובי אלדר** הביא את ברכתו של **בני תלמי**: הנה הסתיו עבר, הגשם חלף עבר לו וגם פורים יהיה רק בשנה הבאה. הניצנים נראו בארץ, אביב הגיע פסח בא. שמחה רבה שמחה רבה. שמחה רבה אחת על שום שאנו חוגגים וקוראים ביציאת מצרים כל אותו הלילה, אוכלים מצות ושומרים על כשרות. ושמחה רבה שנייה לאלה מאיתנו שאינם חוגגים פסח, אך הם יוצאים קצת לחופש, ואם אין זה פסח - לפחות זה חג החירות.

ומי שחוגג יחזור ויספר ביציאת מצרים, ונפתח בשבח ונסיים בשבח, ונשאל מה נשתנה ולא נדע האם השתנה, ונשתה ארבע כוסות ונשמור אחת לשם ביטחון שאם אליהו בכל זאת יבוא, ונשאיר פתחי טללים פתוחים בזה הלילה וגם את הדלת, שאם בכל זאת יבוא איזה גוי שאנחנו לא מכירים, ונשב בהסתב שמאל ונטבול בימין פעמיים, ונראה אם פרח הגפן, ונראה אם פיתח הסמדר, ונראה אם הגיעה הדודה מעפולה ונראה עצמנו כאילו אנו יצאנו מבית עבדים, ונברך המוציא שכבר יצאנו ו"המביא" שכבר הגענו, ונחביא אפיקומן אחד במצב טוב, עמוק עמוק שהילדים בקושי ימצאו, ונוציא מהבודעים את המתנה שאבא כבר קנה באיזה תרי זוזי לפני שנה - מה נשתנה, מה השתנה. ואז נעיר את הילד המנמנם ואת זה שנרדם ונדרוש להם על ארבעת הבנים, שנאמר אם אין דעת בילדים אביהם מלמדם:

כנגד ארבע בנים דיברה תורה:

חכם מה הוא אומר - מה השתנה הלילה הזה מכל הלילות. שבכל הלילות הוא שקוד על לימודיו ומכין עצמו להיות מורה מוכשר, וישר ומסור - עד שדוחקים בו חבריו שהגיע כבר זמן לצאת לשיעור.

התם מה הוא אומר - מה השתנה הבוקר הזה. והוא משכים קום ורואה שהשמש בחוף כבר נולדת, והוא יוצא לעבודתו באורנים והוא יודע שהוא שותף חשוב בבניית עתיד החינוך במולדת.

הרשע אינו משתנה, הוא קם בצהריים, מצחצח שיניים, עוד לפני הקפה משחזי מספריים ובלי ייסורי מצפון, היסוסים ורתיעות - הולך ומקצץ בנטיעות.

זה שאינו יודע לשאול - את פתח לו, שכמו בפסח ההוא גם בפסח הזה למרות כל הגזרות החמורות והמרות - כאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ.

ואפשר גם לא להעיר אותם, אבל חשוב תמיד לזכור - בין הגנות והשבח, בין אלוהים למכות מצריים, בין הגדי לזוזים, בין הקדש לרחץ, בין הכרפס למרורים, בין אם זה עובדים ובין אם זה מורים - שיש אביב בחוף ושפסח הוא גם החג של שיר השירים. ■

ד"ר יעל סנה
ראש החוג לגיאוגרפיה בישראל

מה לנו להתחממות הגלובאלית?

בימים אלה אנו חשים כבר את שרבי האביב. מחקרים העוסקים בהתחממות הגלובאלית ודו"חות בישראל קובעים: העולם מתחמם וישראל עוד לא התעוררה.

האקלים אינו גורם קבוע אלא משתנה באופן מחזורי. התקופה הנוכחית מוגדרת כתקופה חמה. רבים אומרים שהסיבה היא הפעילות האנושית, אך יש חוקרים הטוענים כי מדובר בהתחממות טבעית. במיליון השנים האחרונות התחוללו על פני כדור הארץ תקופות קרח במחזוריות של כ-1,000 שנה. בכל תקופה כזאת הצטבר קרח רב על פני כדור הארץ והקרחונים גדלו בהדרגה במשך 90,000 שנה, עד שבשלב מסוים הם הפשירו ונעלמו תוך פחות מ-10,000 שנה. פני הארץ נחשפו לקרינת החמה עד ששוב החלו הקרחונים להצטבר על פני האדמה בעקבות שינוי במסלול כדור הארץ סביב השמש, שינוי בכיוון ציר כדור הארץ או מסיבות אחרות.

סיור באיסלנד באזור קרחון בתהליכי הפשרה ושבירה
צולם ע"י יעל סנה, 2007

מדוע מתחוללות תקופות קרח? מה פשר הופעתן המחזורית? נתייחס דווקא למודל ישראלי המתחשב בתהליכים המתרחשים באוקיינוס, באטמוספירה, בקרחונים היבשתיים והימיים. לדעת ציפרמן, משטחים שעל פני הים מתפקדים בדומה לימתג:

אקלימי המפעיל ומפסיק את התחוללותן של תקופות הקרח. תקופת הקרח האחרונה הייתה בשיאה לפני כ-18,000 שנה והתקופה החמה הבין-קרחונית הנוכחית התחילה לפני למעלה מ-10,000 שנה. כרגע אנחנו חיים בגן עדן אקלימי.

האם עליה בכמות ה- CO_2 גורמת להתחממות? התשובה חיובית. באיזו מהירות ובאילו היקפים? האטמוספירה העתיקה חרוטה בסלע ומלאה בפרטים על האקלים ששרר בתקופות השונות: בתקופות שבהן שררו טמפרטורות גבוהות היה ריכוז גדול של CO_2 , ולהיפך.

לפני 200 שנה, בעת המהפכה התעשייתית כמות ה- CO_2 הייתה נמוכה ב-25% יחסית לימינו. גידול זה מיוחס לשימוש הגובר בדלקים פוסיליים, ולמחזורי הפחמן הטבעיים, והתוצאה - התחממות גלובלית. האם אלו עובדות מטרידות או הפחדה? האם האדם תרם להיווצרות השינוי?

טענה רווחת היא כי בעידן המודרני והמתועש משפיעה פעילות האדם לרעה על הסביבה ועל האטמוספירה. הפעילות התעשייתית משנה את האקלים, שינוי שעלול להיות הרסני ומזיק ביותר.

בערך מ-1850 אקלים העולם חזר להתחמם ויש הרואים בכך את סוף תקופת הקרח הקטנה. מדענים טוענים כי מערך האקלים הנוכחי נמצא בתהליכי התחממות והוא עדיין בתהליך יציאה מתקופת הקרח הקטנה. המסקנה היא כי קצב עליית הטמפרטורה ומידתה במאה ה-20 אינם נדירים בהיסטוריה האקלימית של כדור הארץ.

בישראל קוראים ארגוני הסביבה לממשלה לגבש תכנית לאומית לפני שנשפוג קנסות כבדים ולנצל את משבר האקלים ליציאה מהמשבר הכלכלי. "בשעה שמדינות העולם המפותחות העלו את נושא ההתמודדות עם משבר האקלים לראש סדר העדיפויות ומנהלות משא ומתן על הסכם מחייב שייחתם בסוף השנה, לא עושה ישראל כמעט דבר בנושא. בעוד שהעולם שואף להפחית 20% מכמות הפליטות של שנת 1990 עד שנת 2020, בישראל צופים שעד שנת 2025 הפליטות אף יגדלו בעשרות אחוזים".

מעבר לכך, כאשר ייכנס ההסכם הבינלאומי לתוקף ב-2012, תחויב ישראל להפחית את פליטת גזי החממה שלה בהתאם למגמה העולמית, ולא - תידרש לשלם קנסות. במסמך קוראים ארגוני הסביבה לממשלה לגבש מדיניות כוללת בנושא, לקבוע יעדים לאומיים משמעותיים להפחתת הפליטות ולנצל את המצב כמנוע ליציאה מהמשבר הכלכלי.

תחת הכותרת "ישראל מול משבר האקלים - סיכונים לעומת הזדמנויות כלכליות", מפרטים הארגונים הפועלים בנושא את הדרכים להפחתת פליטת גזי החממה בתחומים בולטים: נסיעות - גורמות לכ-20% מסך פליטות גזי החממה של המדינה. המכוניות הפרטיות הן אמצעי הנסיעה העיקרי, ובשילוב עם זיהום אוויר הן מהוות מתכון לאסון סביבתי ותחבורתי. ניתן לצמצם את הנזק ע"י שיפור צריכת הדלק והפחתת הנסועה, ובעיקר ע"י פיתוח תחבורה ציבורית יעילה ונקייה כחלופה מתאימה.

התעשייה צורכת כ-30% מהאנרגיה ותורמת 8%-10% לפליטות גזי החממה של ישראל. המשבר הפיננסי פגע ברווחיות החברות וביכולתן לגייס הון להשקעות ירוקות, ולכן על הממשלה לגבש תכנית תמריצים "ירוקה" שתאפשר לתעשייה לחדש פניה וליישם טכנולוגיות נקיות יותר.

פסולת ביתית - כ-4 מיליון טון מושלכים לפח ונטמנים באדמה ואחרים ל-11% מגזי החממה שישראל פולטת. איסוף נפרד של פסולת אורגנית וחקיקה שתטיל על היצרנית את האחריות לארזיות יכולים להפחית את הכמות במחצית.

בתים ומיקומם - עפ"י הערכות, מבנים אחראים ל-30%-50% מסך הפליטות. אימוץ תקנים לבנייה ירוקה עשוי להפחית את צריכת האנרגיה לחימום ולקירור, ולהפחית את פליטת גזי החממה. בנוסף, המשך כיסוי שטחים פתוחים בבטון מונע מהצמחייה לספוח ולקבע פחמן דו חמצני, אחד מגזי-החממה העיקריים. ציפוף הבנייה בערים ושמידה על שטחים פתוחים תתרום גם היא להפחתת גזי החממה בישראל.

יש לשמור על ישראל ירוקה, חסכנית, נקייה, המשתמשת באנרגיות ירוקות ופועלת ללא ליאות בחיסכון במים ובאנרגיה, גם אם העלייה בטמפרטורה היא טבעית!

יש לשמור על ישראל ירוקה, חסכנית, נקייה, המשתמשת באנרגיות ירוקות ופועלת ללא ליאות בחיסכון במים ובאנרגיה, גם אם העלייה בטמפרטורה היא טבעית!

את המושב הראשון, "סיפרי נביאים ראשונים: שאלות ותשובות", פתח ד"ר **איתמר כסלו** בהרצאתו **"בהעלות ה' את אליהו בסערה השמים"**.

בסיפור במלכים ב, פרק ב, מתוארת דרכו האחרונה של אליהו. לצידו מלווה הנאמן אלישע המסרב לעזבו, ומתגלה פער בין שני האישים ובין אופי מעשיהם. אליהו לוחם מלחמת חרמה בעבודת הבעל שחדרה לישראל בימי אחאב, ואילו אלישע אינו מזוהה עם מלחמה דתית. אלישע חי בקרב בני הנביאים ודאג להם, ואולם לא סופר על מגונו של אליהו עמם. אלישע חולל ניסים רבים לטובת האנשים הפשוטים, ואילו אליהו מטיל בצורת במסגרת מלחמתו בבעל, ומסייע רק לאלמנה שבביתה חי. אלישע מסייע למלך ישראל במלחמותיו בארמים, ולעומתו אליהו אינו מתערב ביחסי החוץ של ישראל. מתעוררים ספקות אם אכן היה אלישע תלמידו של אליהו.

הייתכן ששני הנביאים השונים כל כך בתחומי פעילותם ובאופיים קשורים בקשר כה עז?

מן המשפט הפותח את הסיפור 'ויהי בהעלות ה' את אליהו בסערה השמים' ניתן ללמוד כי המטרה אינה סיפור עלייתו של אליהו, שהרי שיאו של הסיפור מוסגר כבר בתחילתו, אלא ירושתו של אלישע את אליהו, והפיתוח למנהיג חבורת בני הנביאים.

אליהו מנסה להשתמש מאלישע, אך זה מביע את דבקותו באדוניו. נוכחות בעת המאורע הפלאי עלולה להיות מסוכנת לבן תמותה רגיל. אליהו אינו רוצה לסכן את תלמידו ומשרתו, אולם אלישע מתמיד בסירובו וממשיך ללוותו.

את השניים ההולכים לכיוון הירדן מלווים כבדת דרך חמישים בני נביאים, החוששים להתקרב למקום הסכנה, ונותרים לעמוד מרוחק. השניים עוברים אל צידו המזרחי של הירדן מול יריחו, בדיוק באזור שבו עלה משה להר נבו, ראה את הארץ ומת. בשני המקרים הבקיעה היא באמצעות הכאה - משה הכה במטה ואליהו באדרתו, ובשניהם נזכרת המלה הנדירה יחסית 'חרבה'. נראה כי מחבר הסיפור ניסה לדמות את אליהו למשה.

הצעת אליהו לאלישע: 'שאל מה אעשה לך בטרם אלקח מעמך' לאחר חציית הירדן ותשובת אלישע: 'ויהי נא פי שנים ברוחך אלי' התפרשו כרמיזה לדיני ירושה שבהם מקבל הבכור 'פי שנים'. אלישע מבקש למעשה להיות יורשו וממשיכו של אליהו. פירוש אחר מתייחס לכוונת אלישע לקבל רוח כפולה מרוחו של אליהו, ולחולל פי שניים ניסים מאליהו, ובכך יוסבר ריבוי הניסים הבולט בסיפורי אלישע ביחס למספר הניסים של אליהו.

בשיא הסיפור אליהו מציב תנאי: "אם תראה אותי לוקח מאיתך יהי לך כן ואם אין לא יהיה". התשובה: "ויאלישע רואה". המספר, שהציב ראייה זו כאבן בוחן למעמדו של אלישע ולגדולתו, מוסיף בהמשך: "ולא ראהו עוד".

אלישע, הכואב את עזיבתו הפתאומית של אליהו רבו קורע בצערו את בגדיו. אז הוא מוצא את 'אדרת אליהו אשר נפלה מעליו', מרים אותה, מכה באמצעותה בירדן, חוצה את מימיו לשניים וחוזר לצידו המערבי. בני הנביאים הצופים מרחוק, רואים את הנס ומכירים באלישע כמנהיג.

סיפור חציית הירדן על-ידי אלישע דומה לסיפור על יהושע, שחצה אף הוא את הירדן מול יריחו, והעם עבר ממזרח למערב. גם מנהיגותו של יהושע עמדה למבחן, והוא התקשה להיכנס לנעליו הגדולות של רבו, משה.

מחבר הסיפור נטל מוטיבים ממחזור הסיפורים על אליהו, וממחזור הסיפורים על אלישע, על מנת ליצור חיבור בין שתי הדמויות השונות כל כך זו מזו.

ייתכן כי אלישע הוא דמות בעייתית בעיניים מקראיות. הוא מחולל אמנם ניסים רבים, אך האל כמעט אינו מופיע בסיפוריו, ובכך ניתן לו ההכשר הנדרש מנביא שהוא גיבורו של מחזור סיפורים שלם באחד מספרי המקרא.

אפשרות נוספת: אליהו נתפס כלוחם ללא פשרות את מלחמת ה' בעבודת הבעל. ייתכן כי הצמתו של אליהו לאלישע מפחיתה מקנאותו הלהוטת של אליהו ומעניקה לו מעט מעמקיותו של אלישע.

עומר סרגי מאוניברסיטת תל-אביב שואל: **"איך קרע דוד את המלוכה מידי שאול?"**

לדוד היו שתי הזדמנויות להרוג את שאול, אך הוא נמנע מכך. חוקרים מזהים מחזור סיפורים קדום בספר שמואל א' ט"ז. דוד מגיע משולי החברה, לעומת שאול, שהיה בעל ייחוס משפחתי נחשב. דוד מוצג כגנן וכנושא כלים, וכל הזמן ניצל איכשהו. מלאכתו נעשית בידי אחרים. אלא שדוד אינו היורש; לשאול יש בן אך הוא נרצח, ורק אז פונים אל דוד "אנא תמלוך עלינו". המנטרה שחוזרת בכל הסיפור הזה: "ה' עמו". הוא לא סתם טיפוס משולי החברה, אלא אלוהים בעזרו. הסיפור מדגיש כי דוד נמנע מלהרוג את שאול, נבל הכרמלי ואבנר בן נר. בעצם דוד הנהיג כנופיית פורעי חוק במדבר ואף הלך להיות שכיר חרב של הפלישתים. מגת פלישתים יצא גוליית. משם ייצאו אויבי ישראל הגדולים ביותר. למה דוד משכיר את שירותיו דווקא להם? טענה פוליטית: דוד יורש החוקי של שאול, מנהיג העם, יורש טבעי. טענה משפטית: דוד הגיע לכס המלוכה כשידיו נקיות. טענה תיאולוגית: ה' בחר בדוד והיה איתו לאורך כל הדרך.

זהו דגם סיפורי אפולוגטי שמייפה ומצדיק את דרכו של דוד למלוכה וגם מספק לגיטימציה לשלטונו (ובעצם גם לבניו ממשיכיו). דגם אפולוגטי מסוג זה מוכר למדי ברחבי המזרח הקדום, כשמדובר בחריגה מסדר המלוכה הטבעי. **אם דרכו למלוכה כה נקייה, למה רדף אותו שאול מלכתחילה? האם אפשר שלדוד הייתה יד במותו של שאול? (כשכיר חרב של הפלישתים). עם השאלות האלה מתמודד המספר של סיפור דוד.** אין על כך תשובות חד משמעיות בטקסט. במרחבים הלא מיושבים הסתובבו קבוצות שוליים. ממכתבי אל-עמארנה, שמייצגים התכתבות בין המלכים בכנען למלך מצרים, עולה שמלך שכס ניסה להשתלט על שטחים ומרחבים. שאול פועל בעיקר באזור בנימין ומשם יוצא למלחמות להרחבת הטריטוריה, בדומה מאוד לפועלו של לבאי מלך שכס.

ומה לגבי דוד? במכתבי אל עמארנה מתוארת קבוצת אפירו, חבורות שוליים שהתפרנסו משוד וגזל. לעיתים שוכר לבאי את שירותיהם כדי שילחמו את מלחמותיו. התנהגותם מזכירה את התנהגותו של דוד. כנראה היו דוד ושאול שני מנהיגים מקומיים שפעלו באזור ההר. ייתכן שחבורתו של דוד זנבה במלכותו של שאול, ולבסוף זכה דוד במלוכה על חשבון שאול. מכאן נולד הצורך להצדיק את גניבת השלטון הזה, להציג את שאול כלא ראוי לשלטון, ואת דוד כראוי.

פרופ' עוזד ליפשיץ
אוניברסיטת ת"א

פרופ' עוזד ליפשיץ מאוניברסיטת תל-אביב הרצה על **"המקרא - מיהושע עד יאשיהו"**.

לדבריו, רצף הספרים מגוון בחומרי הגלם שבו: תעודות, סיפורים, סיפורי נבואה, חומרי ארכיון, צורת מנהיגות ועוד. מנגד אנו עדים לעריכה יסודית שיצרה סיפור המאופיין באחדות מבנית ורעיונית, ברצף כרונולוגי, בחלוקת ההיסטוריה לתקופות משנה, בשימוש אחיד בלשון, במסרים אידיאולוגיים אחידים שחוזרים שוב ושוב ובנאומים אופייניים אשר חוצים את גבולות התקופות.

נאומים אלה אינם רק סיכומים היסטוריוגרפיים, שנועדו להסבר המהלך ההיסטורי ומשמעותו, ואינם ה'תפרים' שבין התקופות ההיסטוריות. הם מאפשרים לעורכים-המחברים להביע דעתם על נושאים מרכזיים בחיי העם: היחס לארץ ולתושבים הנוכחים בה (יהושע), ביסוס העמדה כלפי המלוכה (שמ"ב), הקמת המקדש כנקודת השיא מבחינה תיאולוגית (מל"א ח'), הסבר החורבן של ממלכות ישראל ויהודה ועוד. האמצעים ששייעו לעורכים-המחברים להדגיש את האחדות האידיאולוגית והתיאולוגית של התיאור כולו הם:

רעיון הנבואה והגשמתה, ובעצם קודם ההגשמה ולאחריה הנבואה שניבאה אותה כדי להמחיש את שליטת האל בעולם.

הסבר חורבנה של ממלכת ישראל בגלל חטאו של ירבעם: הקמת הבמות בן ובבית אל לפולחן ה' אלוהי ישראל. קיומן מאז ימי ירבעם ועד לחורבן ממלכת ישראל (200 שנה לערך) הוא ההסבר לחורבן. ממלכת ישראל חרבה כי לא הכירו בכך שיש מקום פולחן אחד. זהו חטא שהחל בראשית הממלכה ואיש מהמלכים לא תקנו, ובמקביל - הסבר חורבנה של ממלכת יהודה בגלל חטאי מנשה.

בהמשך יום העיון סיפרו מורים על שיעורי תנ"ך מוצלחים שלמדו.

מקבץ א - לבית הספר היסודי

פתחה **יעל בדולח** מבית הספר "רימונים" בטבעון בהרצאתה: **"משבוע לשבוע באופן קבוע - טקס פרשת השבוע."**

בבית ספרה הוחלט לספר בסופי השבוע את סיפורי פרשת השבוע. מפגש שהחל בסיפור בן כחמש דקות הלך ותפס מקום חשוב בחיי בית הספר. לוח בכניסה לבית הספר וקישור באתר בית הספר מלווים את הפרשה, ובמרכז העניין - טקס שילדי בית הספר מצפים לו בהתרגשות, ובו משתתפים מורים, תלמידים והורים, קטנים וגדולים, מקשיבים למספר הפרשה, דנים בסוגיה, במדרש או בקטע ספרותי רלוונטי, ופותרים את חידת השבוע הקשורה אף היא לפרשה.

עומר סרגי מאוניברסיטת תל-אביב שוחח על **משל יותם בכיתה ד'**:

"נתחיל בהבנת המשל והנמשל באמצעות עמידה על הביטויים העבריים (והלכתי לנוע על העצים; תירוש; תנובה) והצגת הטקסט באופן נהיר. הדיון בנמשל ישלב דוגמאות אקטואליות מחיי היום יום ויעודד יצירה וחיפוש מידע אצל התלמידים. בשלב ההרחבה הספרותית, התלמידים יכירו את המשל כסוגה ספרותית לקראת פגישתם עם משלים נוספים בעתיד. השוואה למשלים מפורסמים (כגון הצרצר והנמלה) מעלה שאלה:

מדוע גיבורי מרבית המשלים הם בעלי חיים, ואילו גיבוריו של יותם הם העצים?

מכאן להרחבה גיאוגרפית ומורשת; הכרת שבעת המינים (כפי שבאים לביטוי במשל יותם- זית, גפן ותאנה), מקומם בתנ"ך ובתרבות העברית וסמליותם וכן הכרת הגידולים האופייניים למחוזות שונים בארץ. הבחירה דווקא בעצים קשורה לרעיון 'האדם אינו אלא תבנית נוף מולדת'."

מיכל רוזנברג
סטודנטית שנה 5 בהתמחות מקרא
למסלול מורים בחינוך היסודי

הרצאתה של **נעה רוזנברג** ממוזיאון גוטמן בתל-אביב **"לא תעשה לך פסל וכל תמונה?!" - אמנות בהוראת המקרא**, דנה בקשר שבין האמנות והמקרא בהתייחס לפרשנותם של אומנים ויוצרים מתקופות שונות.

התבוננות ביצירות אומנות הנוגעות לסיפור מגדל בבל, לעקדת יצחק, לדמותו של שמשון וליחסיו עם דלילה, לשאול ומיכל ועוד, פרשנותם של רמברנט, מיכאלג'לו, ברויגל ועוד לסצנות ולדמויות ונגיעה בפרשנות אקטואלית - חברתית, פוליטית ואישית - לסיפורי המקרא, בידי אמנים בני זמננו.

מקבץ ב - לבית הספר היסודי

אושרה אברמ'ס מביה"ס חופי הגליל שבגשר היוזי פתחה מושב זה בהרצאתה **"התנ"ך זה אני"**.

"סיפורי המקרא מציפים אותנו ברגשות ובמחשבות ומלמדים התנהגות רצויה ובלתי רצויה, ערכים ומוסר. נבדוק באיזו מידה סיפור מן המקרא טבוע בנו ונתבונן בעצמנו באמצעותו. ככל שנרחיב את קשת הרגשות, נרחיב את יכולת ההכלה שלנו כלפי עצמנו וכלפי הזולת בנוסח 'ואהבת לרעך כמוך'."

"מתי אלוהים מתקלח?" (שאלה בגן הילדים) שואל תומר יוב מגן כלנית שבקיבוץ אלונים.

החינוך בגיל הרך מבקש ליצור הרגשת ביטחון מלא של הילד בעצמו ובעולם שבו הוא חי. האדם זקוק להשתייכות ולהזדהות עם האנשים ועם ערכי החברה שבה הוא חי, להרגיש שהארץ שבה הוא חי היא ארצו ומולדתו, שהשפה שהוא מדבר היא שפתו, שהעבר של העם הוא ההיסטוריה של עמו, שגיבורי העבר הם גיבוריו. אדם רוצה להרגיש את עצמו כחוליה בשרשרת ארוכה של דורות.

ויב סיפר על אופן לימוד סיפורי המקרא בגן הילדים. דרך יצירה ומוסיקה נלמד **סיפור הבריאה** כפי שהוא משתקף בעיני הילד, והודגמו פעילויות מהנעשה בגן הילדים ביום-יום.

עפרי גבע מאורט תל-נוף: **"איך נפלו גיבורים - קינת דוד"** נוכח אסון עולה לא פעם התהייה בדבר חוסר הצדק בעולם. מי לא שאל עצמו, אפילו במקרים של כישלון או חוסר מזל, "למה זה קורה דווקא לי?". בעולם בו קיימת ציפייה להשגחה פרטית ולגמול עלול האדם לחוש שהאל נהג עמו בחוסר הגינות.

גם גיבורי התנ"ך נאלצו להתמודד עם אותו דיסוננס קוגניטיבי. דוד חזר ושאל בתדהמה: "איך נפלו גיבורים?"

ננסה להבין את רגשותיו של דוד, לדון בביטויי הצער שעולים בקינה ולהשוות בין ביטויי האבל הנהוגים בקינה לאלו הנהוגים בימינו, ובתוך כך לדון בזיכרון ובהנצחה ברמה האישית וברמה הלאומית. ◀

מקבץ ג - לבית הספר העל-יסודי

חנה ידען מביה"ס העמק המערבי ביפעת שוחחה על: **"נאומי רבשקה - לוחמה פסיכולוגית בתעלת הבריכה העליונה"**.
דיון זה מתייחס למסע השכנוע של סנחריב. מטרתו להציג את הקשר בין לוחמת מצור ללוחמה פסיכולוגית.

נאומי התעמולה של רבשקה חושפים את ערוות הארץ. האויב לא בא רק לקחת את הארץ, אלא גם לגנוב את לב העם, תוך ניצול ידע פנימי רב להמרדתו נגד מלכו. הוצגו שימוש באמצעים רטוריים להעברת מסר שלטון האויב לאוכלוסיה הנצורה, פנייה לנמענים משכבות אוכלוסיה שונות, הבחירה באתר המים כאתר תקשורת, הדרישה להיכנע בדרכי שלום בהתאם לחוק הבינלאומי של התקופה, התגובות השונות לנאום.

לידיה גל, מעיין כהן ומיה סבג מבית ירח הרצו על: **"פסטיבל בראשית"**.

בלימוד נושא "עלילות הראשית" בשכבת כיתות י"א (כולל מבי"ר וכיתות מקדמות) התקיימה בהשתתפות מורי מקצועות הבחירה בבית הספר ומרצים חיצוניים פעילות שפתחה חלונות לתחומי דעת נוספים. נושא בריאת העולם רווח בתרבות ובמדע, קשור להיסטוריה ולדתות השונות.

התלמידים בחרו באיזו פעילות להשתתף: "המפץ הגדול", "האבולוציה", "ייצירה ובריאה", "גן העדן האבוד", תיעוד האירוע, הפקת קליפ ויצירת בובות, ונותבו לפעילויות ההולמות את יכולותיהם ונטיותיהם, באופן שנועד ליצירת איזון בין המרכזים השונים.

ד"ר שושי בראון, גרות קאוצ'ינג, קריית מוצקין:

"קאוצ'ינג בגן עדן"

בבראשית, בפרשת גן עדן פרקים ב'-ג', מתוארת בריאת האדם בגרסה אחרת מגרסת פרק א'. הפרקים ב' ו-ג' הם יחידה אחת אך שונים זה מזה בתכלית השינוי. בפרק ב' עדיין מתנהלים חיי האדם על מי מנוחות: האישה שנוצרה ממנו נמצאת לצידו, בעלי החיים נתונים למרותו, פרנסתו בגן עדן מצויה בשפע, ויחסיו עם אלוהים טובים למעט איסור האכילה מפרי עץ הדעת.

המגבלה מערערת את ההרמוניה בינו לבין אלוהיו, בינו לבין אשתו ובינו לבין חיי השדה.

האדם נאלץ לעבוד קשה למחייתו, האישה תלד בצער ואישה ימשול בה, איבה תמידית תשרור בין הנחש לאדם, ושוב אין ההמוניה בין האדם לאלוהיו והוא מגורש מגן עדן לגורלו המר המכה לו בחוץ, גורל המשנה את חיי האנושות כולה.

האם יכול האדם לשלוט בהתנהגותו ובתגובותיו? וכיצד נראים היו חיינו כיום אילו שינו הדמויות בגן עדן את התנהלותן מול הצו האלוהי?

תיאוריית סגנונות הקיום (Fromm,1976; Rand,1993) מסבירה את ההתנהגות האנושית **ככלי אימוני** (קאוצ'ינג) לשינוי גורל האדם ובעקיפין לשינוי גורל האנושות.

מקבץ ד - לבית הספר העל-יסודי

סמדר מאיר מביה"ס כברי-מנור בכברי שוחחה על: **"שירי מלחמה במקרא ובשירה מודרנית"**.

בשירת המלחמה המקראית אנו עוסקים בשירת דבורה ובקינת דוד, כחלק מתכנית הלימודים בנושא "הפרט והכלל בראי השירה". בשירה זו לאל תפקיד מכריע במלחמה, אף שזוהי שירת חולין. זו שירה לאומית בעלת אלמנטים אישיים (דוד

כואב על יונתן), שמשקלם קטן ביחס לעמדה הלאומית המתייחסת למות גיבורים בפאתוס.

בשירה הישראלית בת זמננו נוכח האלוהים בשדה הקרב כמושא לביקורת. הפאתוס הלאומי נעלם. במקומו ניצב האדם הפרטי, הכאב מופגן כלפי חוץ, וכש"אדם נופל ממוטוס באמצע הלילה..." הוא נטול "מגן גיבורים".

הנשים בשירת המלחמה המודרנית הן אמהות הזועקות מרחמן להפסקת המלחמות. הגבורה פינתה את מקומה לסבל ולכאב.

תמי עזר ואחיק גופר מביה"ס הניסויי משגב שבמועצה האזורית משגב הישירו **מבט אל נפשו של מנהיג מקראי דרך מבט אל נפשנו**, בהתבסס על קריאת טקסטים העוסקים במנהיגותו של משה.

התלמידים מנתחים אירועים מנהיגותיים בחברה, בכיתה ובמשפחה, ולאורם עוסקים במאפייני אישיותו. לאחר מכן בוחנים את משה כמנהיג. התלמידים נחשפים לאיכויות הנדרשות ממנהיג, ודנים בהן בדרך כלל בדרך חווייתית ולא קוגניטיבית, ואז מבררים איך התמודד הגיבור בטקסט המקראי. התלמידים מעצימים ומפתחים את עצמם דרך הטקסט המקראי.

בהרצאתו של **ד"ר גבי שטרית** מבית החינוך כרמל וזבולון ביגור **"סיפור קין והבל בדברי חז"ל - אין חדש תחת השמש"** נשאלת השאלה על מה רבו קין והבל?

תחילה נבחן פשט הסיפור, ונבחנו כמה אפשרויות תשובה. בהמשך הובא המדרש מבראשית רבה המעלה אפשרויות שנראות לכאורה דמיוניות, ולבסוף המסקנה כי הבעיות שהמדרש מעלה על יסוד זמנו כגורמות מתח בין אחים, בין בני אדם, ובין העמים, הן המטרידות את האנושות גם היום.

יום העיון נחתם על ידי אנסמבל עיתים ב"יוסעו. ויחנו" - מסע תיאטרלי בסיפורי התנ"ך, בבימוי רינה ירושלמי.

מקהלת שיר המעלות - הקהילה הרפורמית בקריית טבעון
מנצחת: נירה דר

התגייסותם של סטודנטים מן החוג למקרא לתפעול יום העיון הייתה מרשימה. נוכחותם ומסירותם נכרו בכל - מהנחית המושב האקדמי, ועד לטיפול באורחים ובעבודות השירות.

בין זכרונות

יום השואה ויום הזיכרון

חווייה יהודית

מאת ג'ודי אשכולי

ושוב פגישה עם בית כנסת באירופה אפוף בהיסטוריה יהודית כואבת - בית הכנסת הגדול בפירנצה.

בחול המועד פסח נסעתי עם בני לאיטליה, ובין יתר הערים המקסימות ביקרנו גם בפירנצה. אין יפה יותר מנוף ירוק מדהים, מגבעות מעוטרת במבצרים ובמבנים מימי הביניים שמלווים אותך לאורך הדרך בואך פירנצה.

והיום - יום ג', ערב חג שני של פסח, וכמנהג של קבע אני פוקדת "מונומנטים יהודיים" בערים שבהן אני מבקרת. כזו אני, יהודייה בגולה יותר מיהודייה בארץ ישראל. השעה כבר שבע בערב, מחשיך ואנו מגיעים אל בית הכנסת. השערים הגבוהים נעולים על סורג ובריה, ובין החרקים ניתן לראות אנשים בבית הכנסת המואר. למזלנו, נפתח השער, יהודי חבוש כיפה יוצא, ובאיטלקית קלוקלת אני מבקשת להיכנס עם בני, שהרי באנו מישראל ורצוננו לראות את בית הכנסת מקרוב הוא עז.

בית הכנסת תוכנן ונבנה על ידי אדריכל כנסיות, המבנה מכיל כיפות (דואומות) והקישוטים בפנים בסגנון מורי. מטרת הארכיטקט הייתה ליצור מבנה ברוח שלוש הדתות.

בני חובש כיפה (מתוך סלסילת קש מלאה בכיפות שכנראה שירתה קהל רב בימי הזוהר) ונכנס לאולם התחתון, ואני עולה לעזרת הנשים.

שנינו, כל אחד בקומתו, מתבוננים בקירות, בתקרה, ברב שמתפלל, בארון הקודש והלב נחמץ. מבנה כל כך יפה וגדול, מתי הוא הכיל כל כך הרבה מתפללים?

לאחר כ-20 דקות אני מסמנת לבני לצאת, שנינו פונים לכיוון היציאה ומאחורינו מדביק אותנו בריצה יהודי שיצא מהאולם. הוא מבקש מבני להישאר לתפילה כי הוא הגבר העשירי למניין ובלעדיו אין תפילה.

הלב נחמץ מכאב, ומובן ששנינו נכנסים חזרה לבית הכנסת לקיום מצוות התפילה.

יצאנו בסוף התפילה שארכה עוד כמחצית השעה, התבוננו בפעם האחרונה במבנה היפהפה עם העיטורים הנפלאים וכאבנו את שארית הפליטה. איפה אותה קהילה מפוארת שחיה בפירנצה עד מלחמת העולם השנייה? איך כל הקהילות מצטמצמות ורק המבוגרים והזקנים נשארים, ואפילו למניין אין די יהודים?

בחצר בית הכנסת, על לוח אבן, חרותים שמותיהם של 140 יהודים שנרצחו על ידי הנאצים, מספר קטן יחסית מתוך הקהילה המפוארת שלא כל נספיה הונצחו על לוח זה. ■

משואה לתקומה - קיר הנצחה במרכז מעיין תשס"ט

קיר הנצחה ליום הזיכרון במרכז מעיין תשס"ט

יום השואה תשס"ט

יום הזיכרון תשס"ט

שיטפון במעיין
גשמי הברכה שירדו עלינו בחודש מרץ חדרו גם לספריית הילדים שבמעין וגרמו נזק רב לספרים. **עזנה קרמר ושרה לביד**, האחראיות על הספרייה, עמלו על ייבושם. בתמונות תוכלו לראות את הספרים בתנחות ייבוש.

גם בבית ספרנו - יום עיון בנושא הומואים ולסביות במערכת החינוך

אגודת הסטודנטים קיימה באורנים יום עיון שעסק בהתמודדות עם סוגיית ההומואים והלסביות במערכת החינוך, שלא מרבים לדון בה בכיתות ובחדרי המורים, ובו הוענקו לסטודנטים כלים מעשיים להתמודדות נכונה עם נוער גאה לסוגיו בבתי הספר ובמסגרות הבלתי פורמאליות.

בין הדוברים בכנס: רותי עתיר המלמדת מיניות בחוג לחינוך קהילתי באורנים וגיא שילה מאוניברסיטת תל אביב, שערך מחקר מקיף על נוער גאה במערכת החינוך. נערך פאנל בהשתתפות נציגים מהארגונים חושן ואיגי, התומכים בבני נוער גאה, בנציגי קבוצות תמיכה, ביועצים חינוכיים ועוד. בסיום הוקרן סרטו של חיים אלבום, "ואהבת".

גינה קהילתית
הגינה הקהילתית היא פרויקט סביבתי חדש במכללה שנפתח ביוזמת המועצה הירוקה באורנים בשיתוף מגמה ירוקה ואגודת הסטודנטים. הגינה מוקמת ומתוחזקת על ידי סטודנטים הלומדים במכללה.

באמצעות גידול משותף של פירות, ירקות, תבלינים ופרחים תורמת הגינה הקהילתית לשיח בין סטודנטים יהודים וערבים במכללה, ומשמשת כלי דידקטי בידי המורים לעתיד, אשר יובילו פרויקטים סביבתיים דומים בבתי הספר ובגנים בארץ.

מסיבת אביב לילדי חינוך מיוחד-ערבית
הילדים המגיעים לאורנים לפרקטיקום הפרטני מבית ספר אל-ראזי בנצרת זכו למסיבת אביב עם בנות חינוך מיוחד-ערבית שנה ג'. לילדים התלו גם מורות השילוב של בית הספר, והבנות ארגנו עבורם תיאטרון בובות, פינות יצירה שונות, הפעלה מוסיקלית וכיבוד.

המסיבה הייתה מרגשת עבור הילדים ועבור הבנות, וניכר היה הקשר החם שנבנה בין אורנים והסטודנטיות לבין הילדים בעלי לקויות הלמידה.

ד"ר רונית ניצן-סלע, רכזת התכנית לדוברי ערבית בחינוך המיוחד, רואה בקשר זה חלק בלתי נפרד מתכנית העבודה המתמקדת בלקויות הלמידה של הילדים.

מפי ותיקים

למרבית "רוח אורנים" שלום

לפני שנים אחדות יצאתי לגמלאות לאחר 23 שנות הוראת ביולוגיה באורנים. מאז פצחתי בקריירת "סטודנט נחצי" במכללה, וכיוםיים בשבוע אני לומד בקורסים שונים במקרא ובמחשבת ישראל. בכוונתי להתמיד בכך כל עוד נותרו במוחי שניים-שלושה תאים אפורים...

לעונג הוא לי להודות שוב לאורנים (מעל דפי העלון המתחדש) על האפשרות הניתנת לי להפיק ידע והנאה מרובים מהלימודים ובעיקר על היחס החם של המוסד הזה למוריו בדימוס, יחס שמתבטא באפשרות להשתתף בקורסים באורנים ללא תשלום, בשירותי ספריה (שבחים לספרניות על סבלנותן הבלתי-נדלית), בשרותי מחשוב, בהזמנות לאירועים שונים המתקיימים במכללה, כולל אירוע סוף השנה לעובדים ולמורים, בשיגור שי צנוע, לפרקים, בחגים מסוימים, בשמירה על קשר גם באמצעות העלון, ובדברים יפים נוספים אשר פרחו עתה מזיכרוני (עקב גילי המופלג...). ובעיקר - הכל נעשה במאור פנים, ב"רוח אורנים". גם מורי הקורסים השונים בהשתתפות ראויים לשבח על דרך הוראתם המעניינת ועל נכונותם (חרף העומס המוטל עליהם, ומי כמוני יודע זאת) לקרוא ולהגיב על עבודותי, אף שבהיותי "שומע חפשי" אינם חייבים בכך. דומני שאין לאורנים אח ורע בקרב המוסדות האקדמיים בארץ, בכל הקשור ליחס החם למוריו הגמלאים, ועל כך אני אסיר תודה.

אצטרף לתודות ששיגרה מערכת "רוח אורנים" ליורם גורן, שערך שנים רבות במסירות ובכישרון את "מה נשמע", ובין השאר נתן בו מדי פעם גם אכסניה לרשימות שלי בענייני טבע.

בברכה, שמעון רכס

פטרזיליה נגד סוכרת

בכנס פנימי של החוג לביולוגיה הוצגו מחקרים חדשים בתחומים כגון: ויסות קצב הנשימה בעקרב, הגנטיקה של השממיות בערבה הדרומית, טיפול הצרעה בצאצאיה, השפעת חזירי הבר על הפצת העשבים, והשימוש בפטרזיליה נגד סוכרת.

בשל היעילות החלקית ובשל ריבוי תופעות הלוואי בטיפול הקיים בסוכרת, ממשיך החיפוש אחר תרופות אתניות ("תרופות סבתא"), שיתמכו בטיפול הקיים או אף יחליפוהו. רוב החומרים האנטי-סוכרתיים הנמצאים בפיתוח נבדקים על חיות מודל במבדקים ממושכים, שאינם מאפשרים סריקה רחבה של חומרים פוטנציאליים ומחייבים "הקרבנות" בעלי-חיים רבים.

לאחרונה פותחה באורנים שיטה חדשנית על בסיס תסיסת שמרים, המאפשרת זיהוי של חומרים המזרזים את הכנסת הסוכר אל התאים, "חומרים בעלי פעילות אינסולינית", תוך 20 דקות בלבד, וללא כל צורך בשימוש בבעלי-חיים.

נמצא כי פטרזיליה (*Petroselinum crispum*) ומיצוי שמרים (Glucose Tolerance Factor - GTF) פועלים במערכת הניסוי בדומה לאינסולין. כעת מנסים לבדוד את החומרים הפעילים בהם על מנת לזהותם לשימוש עתידי כתרופות לסוכרת.

פארוס
מחקר

עם ד"ר ניר רסיסי

על צריכת סמים בקרב צעירים במרחב הכפרי

ישיבת פורום המחקר האחרונה הוקדשה רובה ככולה לדיווחו של ד"ר ניר רסיסי על המחקר שערך עם ד"ר מיכאל נתן ז"ל על צריכת סמים בקרב צעירים בגילאי 18-30 ביישובים כפריים - 2008.

בישיבה מיוחדת זו התארכה ד"ר רחל בר-המבורגר, המדענית הראשית של הרשות למלחמה בסמים ובאלכוהול, שליוותה את המחקר לאורך כל הדרך. ד"ר בר-המבורגר שעוסקת בהיבטים הכימיים, הפסיכולוגיים והחברתיים של נושא הסמים, הודתה לד"ר ארזה אברהמי ששימשה גורם מתווך. בהקשר זה העירה ארזה כי מחקרים בתחום החלו כבר בשנות ה-70, אך מחקרי אורך שעורכים מעקב אחרי תופעה חוזרת - כמעט שאין. החידוש במחקר הנוכחי הוא שהוא מאפשר מעקב אחר תהליך.

מעקב מסוג זה אינו חשוב פחות מבדיקת מצב נקודתית. הרשות למלחמה בסמים הוקמה לפני 20 שנה. הראייה המחקרית שלה מאפשרת לכל אחד לתרום ממחקרו. לאחרונה גם משרדי הבריאות והרווחה מתחילים לחשוב מחקרית. התנועה הקיבוצית בשיתוף ד"ר מיכאל נתן ז"ל תרמה לכך שהתנועה הקיבוצית הפכה להיות הסמן הימני של כל המפעל הזה, כי בקיבוצים היה מיקוד על האוכלוסייה הצעירה. אשר שאר האוכלוסיות בישראל דיווחה בר-המבורגר כי בצד סקרים כלל ארציים עורכים בצבא סקר אחת לשנתיים. כמו כן, נערכים סקרים מיוחדים בקרב פלחי אוכלוסייה ספציפיים: הערבים במדינת ישראל, עולים חדשים ועוד.

בראשית דבריו סיפר ניר על מיכה (ד"ר מיכאל נתן ז"ל), הידען הגדול, שהכניס אותו לתחום בכל הרצינות וההומור שאפיינו אותו, והצר על כך שמיכה לא זכה לראות את הדו"ח הסופי.

מטרת המחקר הייתה לבדוק אם מגמות של צריכת הסמים שנתגלו במחקרים קודמים בקרב צעירי הקיבוץ תקפות גם היום, וכן להרחיב את היריעה ולבדוק את מגמת הצריכה בקרב צעירים מהמרחב הכפרי - מושבים ויישובים קהילתיים, כדי להעמיק את ההבנה לגבי התהליך שמביא צעירים להשתמש בסמים שונים (בעיקר קנביס) ובכך לסייע בהיערכות המקצועית למניעתו.

אוכלוסיית המחקר - גילאי 18-30 שמוצאם ב-14 קיבוצים (2 דתיים), 13 מושבים ו-5 יישובים קהילתיים. רק 15% השיבו על השאלונים, בעיקר על שאלונים סגורים. בודדים השיבו על שאלות פתוחות בע"פ ובכתב. תשובותיהם מלמדות בעיקר על הפתיחות שיש לאחרונה בנושא זה.

שלוש קטגוריות נבדקו: צעירים מן המרחב הכפרי שכלל לא התנסו בסמים, אלה שהתנסו והפסיקו ואלה המשתמשים גם כיום. כן נבדקו השימוש, העמדות כלפי השימוש, משקלו של טיול התרמילאים ועוד.

מן המחקר עולים ממצאים מעניינים ומטרידים בו-זמנית על מאפייני ההתנסות הראשונה, על ההתנסות אי פעם במריחואנה או בחשיש (שבקיבוץ היא הגבוהה ביותר ביחס לקבוצות הנחקרות האחרות), על מיקום השימוש (עד כמה משמשת דירת הנעורים של צעירי הקיבוץ טריטוריה אוטונומית שמאפשרת את ההתנסות הדיסקרטית המוקדמת), על מאפייני השימוש - מזדמן או קבוע. זוגיות, כך מתברר, איננה מובילה להפחתת השימוש באופן משמעותי. נישואים, לעומת זאת, כן.

ממצא מסקרן במיוחד מתייחס לתפקידו של טיול התרמילאים בחשיפה לסמים ובשימוש בהם; ככל שהשהות בטיול ארוכה יותר, כן גוברת מרכזיות השימוש בסמים. כשהטיול נמשך יותר מ-6 חודשים עולה אחוז המתנסים והמשתמשים. משקלם של החברים הקרובים והידידים בהקשר לדפוסי השימוש משמעותי אף הוא: שינוי הסטאטוס מ"מתנסה" ל"משתמש" כרוך בירידה מסוימת במספר הידידים. בקנביס או במריחואנה משתמשים בעיקר בחברה ולא ביחידות,

והמשתמשים נתמכים במעגל אוהד של אלו שכבר התנסו. המחקר בדק גם אם הקהילה מעודדת את השימוש או מסייעת באכיפת איסור השימוש וכן עמד על הקשר בין המשתמשים בסיגריות למשתמשים בקנביס ובין המשתמשים באלכוהול למשתמשים בסמים ובחן דרכי הרתעה אפקטיביות בקרב המשתמשים ובקרב המועדים לשימוש.

התמונה הכללית המתקבלת היא שבשאלת מעמדו של הקנביס כ"סם קל" קיים בקרב צעירי המרחב הכפרי דמיון ערכי ונורמטיבי בין המתנסים בקנביס בעבר לבין המשתמשים בו בהווה, ופער ערכי נורמטיבי בין כל אלה לבין מי שמעולם לא התנסו בכך.

הממצאים, המסקנות וההמלצות העולים מהמחקר יפורטו בהרצאתו של ד"ר ניר רסיסי בכנס העשירי "מחקר עיון ויצירה באורנים" שיתקיים ב-28.6.09.

עדכונים נוספים מהרשות למחקר ולהערכה מלבד דיווחו המרתק של ד"ר רסיסי עדכנה ד"ר אלקה יפה את החוקרים בתחום כריית המידע שמנוצל לרוב על ידי המגזר העסקי ועל כוונתה לברר אם ניתן ליישם שיטות וכלים אלה גם בתחום החינוך והמחקר כדי לשפר את תשתית ה'טרום כתיבה' או לייעל את תהליך הכתיבה עצמו ולהפוך את כריית המידע לשירות נוסף שמספקת הרשות למחקר ולהערכה. עוד דווח כי נמשכת הסדנה ממחקר למאמר, ובהמשך תיפתח סדנה לניתוח משוואות מבניות. כמו כן, פורסמו מודעות "דרושים" לחוקרים בעבור ארגון "יסודות", מרכז לליבון ענייני תורה ומדינה וכן הצעות מטעם השב"ס (שרות בתי הסוהר) לשיתוף פעולה מחקרי. ■

זרבן - 2 "צאני הילול" מאת איציק שמולי*

אחמדיניאד. שוחחנו עם שועי העולם במסדרונות והסברנו את המצב הקונפליקטואלי בישראל, התראיינו לכל מדיה אפשרית בכל שפה (אפילו בסינית...) כדי להשפיע על אופן הסיקור ועל תדמיתה של ישראל, קשרנו קשרי ידידות והתחייבנו להוציא כבר בקיץ הקרוב משלחות סיוע הומניטאריות לכל העולם. אני יודע שהצלחנו לייצר הסברה ישראלית מעולה, לא שגרתית, אחרת. הסברה הנשענת על קול צעיר ורענן, חפץ חיים ורודף שלום, הפוגשת את האחר במלוא אנושיותו. שיאו של האירוע, כפי שבוודאי ראיתם על המרקעים, היה בקטיעה חוזרת ונשנית של מניפסט השנאה של הרוזן מטהרן שזכה במנדט לקיים את מופע ההסתה האנטישמי שלו.

אנשים צעירים צמאי דעת אנחנו, ואם נתעקש להפיק דבר מה מההתכנסות ההזויה הזו נאמר כי עלינו לעשות הכל כדי לשנות את מעמדה ואת תדמיתה של מדינת ישראל בעולם. 24 המשלחות האירופאיות שעזבו במחאה ובזעזוע את האולם מהוות אולי זיק של תקווה בלב המאפליה, אך מדינות רבות, רבות מדי, נותרו באולם, הקשיבו בדריכות למילות השטנה שבפי התליין מטהרן וקידמו את פניו במחאות כפיים סוערות. בתקופה שבה העיוורון המוסרי מתפשט הרבה מעבר לחוגי השמאל הסהרורי של אירופה, מתרבים המנהיגים בעולם החופשי שפותחים, בשם הדיאלוג והפלורליזם, את טרקליניהם לרוזן מטהרן, בעוד אחרים, בני הכדור הדרומי (והעני) רואים בו מנהיג העולם השלישי, מצווים הצעירים, ובראשם הסטודנטים הישראליים, למאבק דיפלומטי והומניטארי עיקש נגד שתיקת העולם. אנו הצעירים נושאים את התקוות לעתיד טוב יותר, וביכולתנו לעצב את המציאות שבה נרצה לחיות ביום המחר. אנו מהווים מקור בלתי נדלה ליוזמה וליצירתיות אשר תורמות לחידוש רקמותיה של כל חברה. אנו מציגים לעולם ישראל יפה, עתיקת יומין ומתחדשת, אכפתית ומעורבת.

באמצעות הסברה ישראלית רעננה ותוססת, בעזרת חילופי משלחות ומבצעים הומניטאריים שמבצעת התאחדות הסטודנטים בכל העולם, אנו מנסים להיאבק מדי יום

"בני האדם אינם לומדים דבר ממה שההיסטוריה מנסה ללמד, וזהו למעשה השיעור החשוב ביותר שניתן ללמוד מן ההיסטוריה", אמר אלדוס האקסלי ומבחינתנו, הצעירים, זהו הדבר שייזכר מההתכנסות האחרונה באו"ם. "זרבן 2" לא תיזכר כהתכנסות שבה זעק העולם החופשי "לא עוד!" לטבח המתחולל באפריקה או להפרה יומיומית של זכויות אדם בסיסיות, אלא תיזכר לדיראון עולם כמקום שבו החליטו מוסדות האו"ם להכשיר את השרץ ולהעניק לגייטמציה (בערב יום השואה!) למכחיש שואה הקורא במוצהר להשמדת מדינה החברה באו"ם, ואשר תחת שרביטו מבוצעים פשעים חמורים כנגד האנושות. זו הוועידה שבראשה עומדות מדינות כאיראן ולוב המבקשות ללמד את ישראל פרקים בזכויות אדם, בגזענות ובדמוקרטיה, בשעה שברחובותיהן נסקלים אנשים, נתלים מיעוטים והשוט משיג אף את גבם השביר של הילדים. זו הוועידה שחבריה, רודנים מחד וטרמפיסטים-רודפי צדק מקצועיים מאידך, הם אבירי הדמוקרטיה והסובלנות של האו"ם כיום, וראוי שאנו, צעירי העולם, נסיק מכך את המסקנות המתבקשות.

ישראל ועמה איטליה, ארה"ב, ניו זילנד, אוסטרליה, קנדה ואחרות החרימו את הוועידה במחאה על הניסיון להשתמש במוסדות האו"ם לניגוח ישראל. למרות זאת, בחרנו אנו, ראשי התאחדות הסטודנטים, להוציא משלחת מטעמנו שתוודא כי הדיון המקורי על זכויות האדם לא יוסט בעזרת הטעיה זולה להתמקדות בסכסוך הישראלי-פלסטיני במקום ברצח העם בדרפור או בטבח ברואנדה. אכן, המצב בישראל בעייתי, כך הסברנו, והסכסוך המתמשך כופה על שני הצדדים מציאות חיים בלתי מתקבלת על הדעת, אך הקביעה כי "בתואנה של סבל יהודי גורש עם שלם מארצו תוך משטר גזעני, אכזרי ורצחני" אינה אלא דמגוגיה רווית שטנה.

לאחר תכנון ממושך ומדוקדק, חברנו, 15 סטודנטים מכל הארץ, למשלחת בת מאות סטודנטים יהודים וישראלים מרחבי העולם, ובמהלך ימי הוועידה קיימנו הפגנות "צבעוניות" סביב מתחם האו"ם ומחיו על שתיקתו מול הופעתו הקוריוזית של

בני חורין, בישראל. העולם החופשי מחויב לתבוע את הזכויות האנושיות של המדוכאים והנחשלים, אשר אין בכוחם לזעוק עוד אך שתיקתם מחרישת אוזניים. אלי ויזל, ניצול השואה המפורסם ביותר, אמר פעם: "ההיפך מאהבה אינו שנאה, כי אם אדישות. ההיפך מאמנות אינו כיעור, הוא אדישות. ההיפך מאמונה אינו כפירה, הוא אדישות. וההיפך מחיים אינו מוות, הוא אדישות", ובשעה שמדינות העולם מפרות את שבועתן פעם נוספת, ראוי שישראל, ובראש ובראשונה בניה ובנותיה הצעירים, יעצבו במו ידיהם עולם טוב יותר. את אחינו אני מבקש, שנאמר "כל המציל נפש אחת- כאילו הציל עולם ומלואו". אני מבטיח לכם, זה בדינו. ■

*הכותב הוא סגן יושב ראש התאחדות הסטודנטים ומראשי המשלחת הישראלית לז'נבה.

במגמה האנטי-ישראלית המתפשטת בקרב משפחת העמים ומייצגים ישראל אחרת מזו הניבטת מבעד למסכי אירופה. באולמות הכנסים, באתרי האינטרנט, בבתי הקפה ובפאבים ההומים אנו מסבירים את המציאות המורכבת של מדינתנו וממירים את השנאה והבורות בהבנה, בפתירות ובסובלנות.

אם האו"ם מתקשה להעביר מסר משמעותי אחד מז'נבה, מוטב שכמנהיג צעיר אעשה זאת בעצמי: "אל תשכחו אותנו", אמר לי מרלין זקייארו, מנהיג הסטודנטים במדינה אפריקאית שבה משתולל רצח עם דתי כבר מספר שנים. "האמונה שתבואו להציל אותנו נשרפה יחד עם משפחתי, אך יש אחרים שעדיין מחכים", הוא אומר לי, וגרוני נשנק לנוכח מראות הזוועה המצמררים שעולים מאפריקה העשנה, ואני מתבייש. דווקא אנחנו, העם למוד הדיכוי והסבל, אשר מיליונים מבניו ומבנותיו נשרפו בכבשני אירופה רק משום שנולדו יהודים, דווקא אנחנו שכחנו. התעלמנו. היינו עסוקים מדי בעצמנו. המציאות הסתגלנית טפחה פעם נוספת על פני האידיל הנשגב, אך "מהיום זה יהיה אחרת, אני מבטיח", עניתי בשם 250 אלף סטודנטים

מה נשאלת התכנית הסטאז' האירנים

מאת אלקה יפה

יכולים להגיע לאחת הסדנאות הרגילות. האתר כולו מיועד לכל המתמחים בהוראה (הסטאז'רים) בכל הסדנאות. במקביל לעבודה הנעשית על ידי המנחות בסדנאות הסטאז', נעשית עבודת מטה ארגונית ומנהלית רבה בגישה אישית על פי צרכיו של כל מתמחה וכל מורה חונך. ראו רשימת כל אנשי הצוות העוסקים בסטאז' בהמשך.

בסמסטר ב' השנה התחלנו את התכנית השנייה של ההתמחות - "המשך פיתוח מקצועי". מדובר בקורס המותאם לצרכי המורים שהם בוגרי מסלול ההתמחות (סטאז'). בשנה הבאה אנחנו מקווים להציע 4-5 קורסים כאלה כדי שהמורים החדשים יוכלו לבחור את המתאים להם ביותר. על המשך הפיתוח המקצועי אחראית חוה תורן, גם היא מתוך הצוות הוותיק של ההתמחות (סטאז').

מצפים מאיתנו במכללה לתכנן ולבצע את תכנית המשך הפיתוח המקצועי, כך שיווצר עוד שלב משמעותי של כניסה מסודרת וטובה למקצוע ההוראה. אנחנו מתכוונים להמשיך ולמלא את חלקנו בתמיכה ובקידום ההתמחות לאורך השנתיים הראשונות כך שבוגרי אורנים ימשיכו להיות מורים טובים, מובילים ומשפיעים בכל מקום שבו הם מועסקים.

אם נרצה לדייק - מדובר כבר ב"תכנית הסטאז'"; כפי שתראו בהמשך, מתגבשת בימים אלה ממש תוכנית "המשך פיתוח מקצועי" למורים בשנה הראשונה להוראה לאחר הסטאז'. גם תכנית זו, בדומה לתכנית הסטאז' המופעלת כחובה החל משנת תש"ס, היא באחריות גף ההתמחות (סטאז') במשרד החינוך, והביצוע הממשלי לעבודה הוא בידי המכללות והאוניברסיטאות.

באתר הרשמי של גף הסטאז' במשרד החינוך המיועד למורים המתמחים קיים מידע רב, לחונכים, למרכזי הסטאז' במכללות ובאוניברסיטאות ולמנחי סדנאות הסטאז'. האתר הרשמי נמצא בכתובת: www.education.gov.il/staj

באתר הארצי ניתן למצוא את כל ההוראות והנהלים העוסקים בסטאז' וכן את כל הטפסים הדרושים. האתר משמש ממשק זמין ונמנות כניסות רבות אליו מדי חודש. בנוסף לחומרים הקשורים בנהלים, מדורים רבים ומשלימים עוסקים בתכנים פדגוגיים המסייעים למורים החדשים לתפקד טוב יותר בשנה-שנתיים הראשונות להוראה. שנים אלה ידועות גם במחקר וגם במעשה כשנים קשות וגורליות הקובעות את ההתמדה במקצוע.

בנוסף לאתר הרשמי הארצי, קיים אתר מיוחד לאורנים בשם "סדנת הסטאז'". מאז חלה חובת הסטאז' ברמה הארצית ואיתה חובת ההשתתפות בסדנת סטאז' שנתית, מתקיימות במכללות אורנים בכל שנה 10-14 סדנאות סטאז' העוסקות בניתוח סיטואציות חינוכיות שבהן נתקלים מורים מתחילים.

מלבד הסדנאות הרגילות שבהן חלה חובת נוכחות לאורך כל השנה, מתקיימת סדנה מתוקשבת גמישה למען אלה שאינם

הצוות העוסק בתוכנית הסטאז' על שני חלקיה:

ריכוז ההתמחות (סטאז') על יסודי - איתן שוורץ

ריכוז קורסים של המשך פיתוח מקצועי - חוה תורן

מזכירת ההתמחות (סטאז') - דינה עשור

ריכוז ההתמחות (סטאז') ביסודי ובמסלולים המיוחדים

- ד"ר אלקה יפה

ד"ר שמאי גלנדר, מרצה בחוג למקרא שפרש לגמלאות, מברר בספרו החדש, **משני עמים לעם אחד**, שיצא בהוצאת מוסד ביאליק, כיצד נעשו שני עמים נפרדים לעם אחד. הסיסמה "מה לנו חלק בדוד ולא נחלה בבן ישי" לא הומצאה בשעה שפילג ירבעם את הממלכה. השמיע אותה בשינוי קל שבע בן בכרי, כמה עשרות שנים לפניו. מכאן עולה שפילוג הממלכה לא היה פרי "תאונה היסטורית" חד פעמית. כינון הממלכה המאוחדת בידי דוד לא הצליח לגשר על פני ההבדלים בין שבטי הצפון לשבטי הדרום. הספר מציג את ההבדלים המהותיים בין יהודה לישראל, כפי שהם משתקפים ביצירה המקראית לסוגיה. העדויות הספרותיות מצטרפות לתמונה מקיפה המלמדת עד כמה היו יהודה וישראל ישויות נבדלות מבחינות שונות הנידונות בפרקי הספר. העיון בסיפורי הנביאים נועד לעמוד על הבדלי התפיסה והפעולה בין הנביאים הצפוניים לנביאים הדרומיים; ההבדלים העולים מסיפורי יעקב, שרובם מיוסדים על מסורות צפוניות, לעומת סיפורי אברהם; מסורת יציאת מצרים, הצפונית מעיקרה, לעומת מסורת ציון ובית דוד ותפיסת ההיסטוריה של עם ישראל כעם אחד כחלק ממפעלו של המלך חזקיהו.

ספרו של **ד"ר אריה הרשקוביץ**, **תכנון מרחבי בישראל - פוליטיקה מעוגנת בקרקע**, יצא בהוצאת הטכניון - המרכז לחקר העיר והאזור. התכנון המרחבי ברמה הלאומית הוא אמצעי מדיניות מרכזי של מדינת ישראל. למרות חשיבותו (ואולי בגללה) הוא אינו זוכה לדיון ציבורי ראוי. מרבית הציבור, ובכלל זה הציבור המשכיל והמעודכן, אינו מכיר את הסוגיות המרחביות ואת יחסה של מדינת ישראל אליהן. ספרו של הרשקוביץ נועד להציג בפני הקורא המקצועי ובפני הקהל הרחב את התפתחותו של התכנון המרחבי בישראל ברמה הלאומית, את המוסדות. התכניות ואת הסוגיות העיקריות בהן הוא עוסק. כמו כן יש בספר סקירות קצרות על התפתחות התכנון המרחבי בכלל ועל הגישות המרכזיות המקובלות בו. בסיום הספר מוצגים האתגרים המרחביים המרכזיים עימם מתמודדת מדינת ישראל כיום.

ספרו של **ד"ר בן ציון בן ציון**, **מתמטיקה אוניברסיטאית: הגדרות, נוסחאות, משפטים**, נועד לשמש מורה דרך לסטודנטים במוסדות להשכלה גבוהה, הלומדים קורסים שונים במתמטיקה ברמות שונות. בעזרתו יכול הקורא לרענן את ידיעותיו, להשלים נושאים הידועים לו בחלקם ולמצוא נוסחאות המתאימות לפתרון תרגילים שונים. בספר אוסף מפורט של כ-2500 הגדרות, נוסחאות ומשפטים, והוא מחולק לחמישה עשר נושאים שונים: וקטורים וגיאומטריה אנליטית, חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי במשתנה אחד ובמספר משתנים, אנליזה וקטורית, אלגברה, פונקציות מרוכבות, משוואות דיפרנציאליות רגילות וחלקיות, טורי פורייה, התמורות פורייה ולפלס ועוד.

ספרו של השופט בדימוס והמרצה, **ניסו ממך**, יליד חיפה 1943, **נולדתי בארץ הזאת**, הוא סיפור חייה של אדל ממך לבית טולידאנו, בת לאחת המשפחות הספרדיות הוותיקות בארץ. בצד החוויות האישיות והמשפחתיות נוגע הסיפור גם ביסודות היסטוריים המתפרשים על פני מאה שלמה. נראה שהמיוחד בקורות חייה הוא השילוב בין מזרח ומערב, ישן וחדש, קדמה ומסורת. הסיפור מתחיל בטבריה של ראשית המאה העשרים, ממשיך בוורסאי בשנים העליזות שלפני מלחמת העולם השנייה, חוזר לטבריה ואחר כך עובר ומתגלגל לחיפה ולאשדוד. בין שורות הספר מצטלצל ההיגוי הטברייני הייחודי, וניתן למצוא בו סיפורי עלילה, מנהגי נישואין ושידוך, היחס לבנים ולבני המשפחה, פרקי הווי המשובצים במונחים בערבית ותמונות נוסטלגיות.

זכרונות מפורים

הגבעה

מי בכלל מסתכל עלי?

אני רק גבעה קטנה ליד הר הכרמל הענקי. החיבה היחידה שאני מקבל היא מהילדים המשועממים שמסתכלים דרך החלון. אני מרגיש כמו עני שעומד ליד מלך. אני סתם גבעה קטנה ליד מלך הרי ישראל. אני כמו יבלת קטנה ליד הר הכרמל. אפילו סיפור אין עלי...

כתב: איתן פויכטווינגר, בן 11

מתכנית המצוינים של היחידה לנוער שוחר מדע

מצוינות צאירה

ילדי תכנית המצוינים של היחידה לנוער שוחר מדע באורנים באים לאורנים אחת לשבוע ומקבלים שיעורים וסדנאות בנושאים כגון: כתיבה יצירתית, גוף-נפש, מוסיקה, מדעים, ביולוגיה, גיאולוגיה, ארכיאולוגיה, שפת הסימנים, רדיו, צילום, תעופה ועוד.

המורים מלמדים בחלקם בתכנית המחוונים המקבילה והאחרים מרצים במכללת אורנים. הילדים מגיעים בעקבות המלצת משרד החינוך או בית הספר.

מנהלת הפרויקט היא **ניצה יוגב**, ומסייעת בידה בנושא המצוינות שלהבת יצחקי.

לאחרונה אירח צוות היחידה לנוער שוחר מדע את תלמידי ביה"ס לחינוך מיוחד "נווה-רם". מתוך מכתב התודה של מנהלת "נווה-רם": "לא קל הדבר להדריך וללמד אוכלוסיה 'מיוחדת' כמו זו הלומדת בביה"ס 'נווה-רם' ללא משוא פנים וללא דעות קדומות. הביקור במכללה, הפתיחות, הלמידה, ההסברים וההתאמות לתלמידינו הביאו אותם לידע וללמידה מתוך רצון והנאה. היחס לו זכינו הסב שמחה רבה לתלמידי בית הספר אשר אינם זוכים לעיתים קרובות ליחס חברי, לחום ולאהבה מחוץ לכותלי המוסד בו הם לומדים"

"על כול"

תערוכה מס 7

ציור 08-09

הגלריה לאמנות באורנים

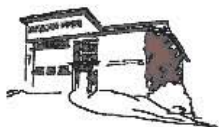
27.5.09 - 4.5.09

פסח סלבוסקי

המכון לאמנות בית 52

אוצר ועורך הסדרה: פרופ' דוד וקשטיין

סטודנטים אוצרים: איילת כהן, לורה יוסף, ליאור חיים, נזאן זועבי, סמארה שבאט, פאטמה שגאן, רימאח יונס

הגלריה לאמנות ישראלית
אורנים המכון לאמנות
معهد الفنون
Oranin Art Institute
The Gallery of Israeli Art

פסח סלבוסקי
נערה עם עגיל פנינה
2005
שמן על בד ומסגרת עץ

הגלריה למדיה חדשה ע"ש אמנון נוסבוים

יפעת בר לב – סנטה יפעתה

אוצרת: שולי נחשון

בקומת הקרקע בספריה [ע"י הרדיו]

יפעת בר לב
מתוך: מופע בכיור

צילום: תדולה פרידמן

